

تعلق مع اللہ

یعنی

د اللہ تعالیٰ سرہ تعلق

شیخ العرب عارف بالله حضرت مولانا شاہ حکیم محمد علی صاحب دہلوی
والعجہ عارف بالله حضرت مولانا شاہ حکیم محمد علی صاحب دہلوی

خانقاہ امدادیہ ایشرفیہ: گلشن اقبال، کراچی

www.khanqah.org

تعلق مع اللہ
یعنی
واللہ تعالیٰ سرہ تعلق

شیخ العرب والعجم عارف باللہ
حضرت اقدس مولانا شاہ حکیم محمد اختر صاحب دامت برکاتہم

خانقاہ امدادیہ اشرفیہ

گلشن اقبال بلاک ۲ کراچی

مقدمه

دمکې شریفی دصولتیه مدرسې دْمُهْتَمَم حضرت مولانا مسعود شمیم صاحب مدّظلهُ پر فرمایش باندى دمحرّم الحرام دمیاشتی پر ۲۵ تاریخ کال ۱۴۰۱ هجری سنه کی دجمعې په ورځ دمازدیگر څخه ترماښامه پوری د شیخ العرب والعجم مولانا شاه حکیم محمد اختر صاحب مدّظلهُ دمشوی شریف درس دمکې شریفی په صولتیه مدرسه کی وسو، په هغه کی دالله تعالی دشدید محبت او دهغه دحاصلولو طریقې دقرآن او حدیث او دمشوی په حوالو سره په ډیر تاثیرناکه انداز سره بیان سوې، چی په ویلو سره یې زړه دالله تعالی دمحبت څخه ډک سی. دغه رساله دبعضی اصلاح او اضافې سره او دحضرت صاحب دکتلو وروسته دخلکو دگټی دپاره وړاندی ده. الله تعالی دی دقبولیت شرف ورته عطا کری او د اُمّت مسلمه دپاره دې گټمند او دیان کونکی، مرتب کونکی، چاپونکی او دمعاونینو دپاره دې صدقّه جاریه وگرځوی.

امین یارب العالمین بحرمة سید المرسلین صلی الله علیه و سلم

مرتب کونکی

یو خادم دحضرت مولانا شاه حکیم محمد اختر صاحب دامت برکاتهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَكَفَى وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى
 أَمَا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط
 وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ.... وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ
 حُبَّكَ أَحَبَّ الْأَشْيَاءِ إِلَيَّ. الخ ﴿الجامع الصغير جلد ۱ صفحہ ۵۹﴾

زما محترم دوستانو! اوس چي ما دکوم آيت مبارک او دکوم حديث پاک انتخاب وکړي دهغه موضوع صرف دغه ده چي دالله تعالیٰ محبت دبندگانو پر ذمه خونہ مقررہ دی یعنی خونہ محبت الله تعالیٰ دخپلو بندگانو شخه غواړي او خونہ محبت چي وی نو انسان دالله تعالیٰ پوره فرمانبرداره کيدای سی. ددنیا سره محبت روا دی، دمور و پلار، د اولادو، دکاروبار، دمال او دولت ددې شيانو سره شديد(زيات) محبت کول هم روا دی ځکه چي الله تعالیٰ زمور فطرت بيان فرمایلي دی ﴿أَنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ﴾.

دحضرت عمرؓ په زمانه کي چي ديو فتح سوی جنگ مال غنيمت ومسجد نبویؐ ته راغلي او په مسجد نبویؐ کي مال جمع سو نوهغه وخت حضرت عمرؓ وفرمايل چي اي الله! ددې مال غنيمت په ليدو سره زما زړه خوشحاله سو او زما په زړه کي ددغه مال محبت خو دی مگرته خپل محبت ددنیا پر ټولو محبتو باندي غالب کړي. نومعلوم سول چي زيات محبت کول هم جواز لري او محبت حبيب هم روا دی یعنی هغه محبوب گرځول هم روا دی.

پرحبيب باندي راپه یاد سول چي نبی ﷺ مور په حبيب(دوست) سره یاد کړي يو، په يوه روايت کي دی چي نبی ﷺ وفرمايل ﴿مَتَى الْقَىٰ أَحْبَابِي﴾ زه دخپلو حبيبانو سره به کله ووينم، احباب او احباء دحبيب جمع ده لکه خنګه چي اطباء دطبيب جمع ده، نو اصحابو پوښتنه ځني وکړه ﴿أَوَلَيْسَ نَحْنُ أَحْبَاءُكَ﴾ آیا مور ستا

دوستان نہ یو، نبی ﷺ ورتہ وفرمایا ﴿انتم اصحابی﴾ تاسی خو زما صحابہ یاست ﴿ولکن احبابی قوم لم یرونی وامنوا بی انا الیهم بالاشواق﴾ ﴿تراجمال جلد ۱۳ صفحہ ۵۱، ۵۲﴾

لاکن زما دوستان او احباب ہغہ خلگ دی کوم چہ زہ یی نہ یم لیدلی او پر مایہ ایمان راوری وی، زہ دہغو (دیلدلو) آرزومند یم. یعنی مور بہ ہغو خلگو کی شامل یو چاچی در رسول اللہ ﷺ وروستہ ایمان راوری دی او نبی ﷺ مونه دی لیدلی. اللہ تعالیٰ دی پر رسول اللہ ﷺ باندی بی شمیرہ رحمتونہ او سلامونہ نازل کړی چہ مور یی پہ احباب سرہ وبللو او زمور (دیلدلو) دپارہ یی آرزومندی بنکارہ کړہ. نو دحبیب اطلاق دلته دمخلوق دپارہ دی، لاکن احب او اشد (دیرزیات) محبت باید داللہ تعالیٰ وی، کہ داللہ تعالیٰ محبت احب او اشد نہ وی نویا بندہ داللہ تعالیٰ پورہ فرمانبردارہ نسی کیدای. تر زړہ ہم زیات، تر ژوند ہم زیات، تر اهل و عیال ہم زیات باید اللہ تعالیٰ پر مور باندی گران وی. ہمدغہ رنگہ رسول اللہ ﷺ دخدای داسی محبت پہ دے عنوان سرہ طلب کړی دی. ﴿ترمذی شریف جلد ۲ صفحہ ۱۸۷﴾

﴿اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ﴾

یا اللہ خپل محبت زما پہ وجود کی زما تر خان زیات راتہ عطا کړې او زما تر اهل و عیال ہم زیات او تر یخو اوبو ہم زیات یعنی خونہ چہ یخی اوبہ و تبری تہ محبوبی وی یا اللہ تر ہغہ ہم زیات تہ ماتہ محبوب سې. نو معلوم سول چہ دغہ حدود او اندازہ دہ دمحبت چہ رسول اللہ ﷺ راو بنول. یو بزرگ حضرت حاجی امداد اللہ صاحب ددغہ حدیث شریف آخری حصہ پہ خپل یو شعر کی لکہ ترجمہ چہ کړې دہ، دلې پہ حرم شریف کی یی دکعبی شریفی غلاف ونیوی او وخدای تعالیٰ تہ یی عرض وکی

پیا سا چاہے جیسے آب سرد کو
تیری پیاس اس سے بھی بڑھ کر مجھ کو ہو

ترجمہ: تبری چہ خنکہ دیکھو اوبو طلب لری، خپلہ تندہ تر دے ہم زیات ماتہ را کړې.

خرنگه چي يو تڙي دینخو اوبو په چينولو سره په رگ رگ کي اوبيري او يو نوي ژوند محسوسوي، دخداي عاشقان هم دالله تعالي نوم په اخيستلو سره داسي محسوسوي. دمنوي شريف دشپږم دفتر په آخر کي مولانا رومي رحمة الله عليه فرمائي

نام او چول بر زبانه مي روو
هر بن مو از غسل جوئے شود

چي کله دالله تعالي نوم زما دژبي څخه راووخی نو څه راته محسوسيري؟ زما هر وريبنته دعسلو درياب سي.

نو زما محترم دوستانو! دالله تعالي دمحبت دغه مقام به څنگه راته حاصل سي چي زموږ په زړو کي دالله تعالي محبت اشد(ډير زيات) سي او که محبت اشد نه سو نو ياد ولري چي موږ دالله تعالي پوره فرمانبرداره نه سو کيداي، ولي؟ په دې خاطر چي کله پر موږ باندې خپل زړه ډير گران وي نو چيري چي زموږ زړه ته تکليف رسيري هلته به موږ دالله تعالي قانون مات کړو، مثلاً يو داسي بنايسته شکل مو مخته راغلي چي زړه دا غواړي چي ورته وگوره او که مو نه ورته وکتل نو زړه ته تکليف رسيري، (اوس نو) که تر زړه الله تعالي راباندې گران وي نوبه زړه مات کړو او الله تعالي به راضي کړو او که زړه ډير راباندې گران وي او دالله تعالي سره مو محبت کم وي نو گواکې موږ ته زړه محبوب سو او چي دزړه محبت احب او ډير زيات سو بيا سپري دگناوو څخه ځان نسي ساتلای. دنافرمانی څخه دځان ساتلو دپاره دالله تعالي سره اشد(ډير زيات) محبت کول ضروري دي.

په دغه خاطر مولانا رومي رحمة الله عليه فرمائي چي کله سلطان محمود غزنوي صاحب خپل پنځه شپيته(۶۵) وزيران راوغوښتل او ورته وې ويل چي شاهي خزاني دغه بي مثله غمي مات کي لاکن هر وزير دغه ورته وويل چي محترمه دغه دخزاني بي مثاله غمي دي، په شاهي خزانه کي ددې هيڅ مثال نسته، زه دغه نسيم

ماتوای، تردی حدہ چی ٲولو وزیرانو انکار وکی او معذرت یی وغوبنتی، پہ آخر کی محمود غزنوی صاحب ایاز راوغوبنتی، محمود غزنوی صاحب پہ اصل کی ووزیرانو ته د ایاز دعشق مقام وربنکارہ کوی، دا یی وربنکارہ کول چی ایاز زما پہ رشتیا عاشق دی او دا نور وزیران ریاکارہ او تنخوا خورہ دی. غزنوی صاحب ورته وویل ایازہ ته دغہ غمی مات کہ، ایاز دستی ٲبرہ را واخیستہ او غمی یی مات کپی، پہ پورہ شاہی دربار کی شور ما شور سو، ٲولو خہ وویل، دمولانا رومی صاحب پہ ژبہ یی واوری

ایں چہ بے باکی ست واللہ کافر است

وزیرانو وویل چی ایاز ٲیر بی پروا، بیخی کافر او ناشکرہ دی. دلته دکافر معنی دناشکرہ ده. غزنوی صاحب ورته وویل ایازہ تا غمی ولی مات کی، ودی وزیرانو ته جواب ورکہ، ہغہ خہ جواب ورکی، دمولانا رومی صاحب خخہ یی واوری

گفت ایاز اے مہتران نامور
امر شہ بہتر بقیمت یا گھر

ایاز ووزیرانو ته خطاب وکی چی ای محترم خلگو! تاسی غمی قیمتی وبلی او مات مو نہ کپی لاکن شاہی (دغزنوی صاحب) حکم مو مات کپی، زہ ستاسی خخہ پوبنتنہ کوم چی شاہی حکم ٲیر قیمتی دی کہ دغہ غمی. ددی قصی خخہ مولانا رومی دغہ نصیحت کوی چی ہمدغہ رنگہ کہ زمور زرونہ ماتیری نو مات دی سی لاکن دخدای حکم باید مات نسی. دزپہ ہغہ خواہشات چی اللہ تعالیٰ پہ خوابدی کیری پہ مثل ٲیر گران غمی چی ہر خونہ قیمتی او خوندور بنکارہ سی خو مات یی کہ لاکن حکم الہی مہ ماتوہ او نامحرمہ بنخو او لغزنو ہلکوانو ته ہیخکلہ مہ گورہ، کہ خہ ہم دکتلو ہر خونہ خواہش دی وی. دحکم الہی پہ مقابل کی زپہ ہیخ قیمت نہ لری. زما محترم دوستانو! داللہ تعالیٰ دمحبت ہم دغہ حق دی. زمور ٲیر مولانا شاہ عبدالغنی صاحب رحمۃ اللہ علیہ وفرمایل چی یو بزرگ یوخیای روان وو پر لاری ہغہ

و خدای ته دغه عرض و کی چی ای الله ستا قیمت خودی (یعنی ته خنگه حاصلیرې)
 د آسمانه خنخه برغ پر وسو چی دواړه جهان (یعنی دواړه جهانہ پرما قربان کہ) هغه
 بزرگ دستی وویل

قیمتِ خود هر دو عالم گفتی
 نرخ بالا کن کہ ارزانی هنوز

ای الله تا خپل قیمت دواړه جهان وویل اوس ته خپل قیمت نور هم لوړ که څکه چی
 د دواړو جهانو په بدله کی خو ته ارزانه معلومیرې. خواجه عزیز الحسن رحمة الله علیه
 دغه مضمون په خپل شعر کی خنگه بڼه فرمایلی دی

دوونو عالم دے چکاہوں مے کشو
 یہ گراں مے تم سے کیا لی جائے گی

ترجمہ: دواړه جهانہ می قربان کړل ای مې کشانو، دغه سکرانه مې (دالله تعالیٰ محبت)
 تاسی خنگه اخیستلای سی.

حضرت شاه ولی الله محدث دهلوی رحمة الله علیه د پھلی د جامع مسجد پر
 ممبر باندی ودریدی او و مغلیه پاچاهانو ته یې خطاب وکړی او ورته وې ویل چی

دے دارم جواہر پارہ عشق است تحویلش
 کہ دارد زیر گروں میر سامانے کہ من دارم

ای خلگو! ولی الله دهلوی په خپل سینه کی یو زړه لری، په هغه زړه کی دالله تعالیٰ
 دمحبت یو شو غمیان پټ دی، تر آسمان لاندی که شوک تر ما ډیر مالداره دی نو زما
 ومخته دی راسی، څکه چی ستاسی دولت، ستاسی وزارت، ستاسی سلطنت ټوله به
 دمڅکی پر سر پاته سی او تاسی به په دوه گزہ کفن کی وپیچی او په خاورو کی به مو
 بنخ کړی هغه وخت به در معلوم سی چی د دنیا څه حقیقت وو.

د دنیا پر حقیقت باندی زما شعر دی

یوں تو دنیا دیکھنے میں کس قدر خوش رنگ تھی
قبر میں جاتے ہی دنیا کی حقیقت کھل گئی

ترجمہ: داسی خو دنیا پہ لیدو سرہ خنگہ بناہستہ وہ مگر وقبر تہ دتگ وروستہ ددنیا
حقیقت بنکارہ سو. یو بزرگ فرمائی

جام تھا ساقی تھا مے تھی اور درمے خانہ تھا
خواب تھا جو کچھ کہ دیکھا جو سنا افسانہ تھا

ترجمہ: جام وو، ساقی وو، مے وہ او میخانہ وہ، خوب وو پوله چی می لیدلی وہ، خیال
وو خہ چی می اوریدلی وہ.

یوواری پہ کال ۱۹۷۶ کی ددیوبند دمدرسی مشر مفتی حضرت مولانا
محمود الحسن گنگوہی دامت برکاتہم (زمور دپیر کلی) ہردوئی تہ تشریف راوری،
زہ ہم ہلتہ موجود وم، ومفتی صاحب تہ می عرض وکی چی حضرت صاحب ہم دا
اوس یو شعر جوړ سو. پہ شعر کی ما دغہ نقشہ کش کرې وہ چی وگوری یو کوچنی
خوان سی او انجلی خوانہ سی، دہغہ وروستہ پیری پر راسی، غابنونہ بی ووخی، ملا
بی کبرہ سی، بدن بی خراب سی، حُسن بی پوله ختم سی.

مولانا رومی فرمائی چی ای خوانانو! شپارس (۱۶) کلنہ کومہ انجلی چی تاسی

لیونی کوی، ستاسی سترگی او ایمان درخراہوی، فرمائی چی مور دغہ درسہ منو چی

زلف جمعہ و مشکبار و عقل بر

دہغې زلفی پیچلی او مُشکبار دی یعنی دہغو دُمشکو بوی عی او عقل بر یعنی عقل

ورونکی دی. رسول اللہ ﷺ فرمائی ﴿مکتوۃ کتاب الایمان صفحہ ۱۳﴾

﴿مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلِّبِ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ الْعِ﴾

بنسخی کہ خہ ہم ناقصاتُ العقل (یعنی د عقل دخوا شخصہ ناقصہ) دی

لاکن دلوی لوی عقل دارانو عقل یوسی.

مولانا رومی رحمة الله عليه فرمائی گوری چی کومی زلفی نن په شپارس کلنه عمر کی تاته پیچلی، مُشکبار او عقل وړونکی معلومیری لاکن آخر ددې انجام به شه وی، دغه انجلی چی د اتیا (۸۰) کالو سی او پنځه نیم نمبره عینکی یې پر سترگو وی، لکړه یې په لاس کی وی، پر ملا کبره وی، په خوله کی یې یو غابن هم نه وی هغه وخت به ته ودې ته وگورې، مولانا رومی صاحب فرمائی هغه وخت به زما دغه شعر درپه یاد سی، دمولانا رومی صاحب په ژبه یې واورى

آخر او دم زشت پیر خر

دهغې هغه زلفی کوم چی په زرهاوو خلگ لیونی کړی وه، په پیری کی به دزرې خرې دلکی په مثل معلومیری. سبحان الله خونه عبرتناکه شعر دی

زلف جعد و مشکبار و عقل بر
آخر او دم زشت پیر خر

دمولانا رومی صاحب قبر دی الله تعالی دانوارو شخه وردک کړی که یې دعوان خره مثال ورکړی وای نو به بعضی یې عقله خلگو ویلای چی څه عوانی (دهر چاچی وی) یو شی خو ده، مگر مولانا رومی صاحب دزرې او ورستې خرې مثال ورکړی چی دانسان ته په نفسیاتی توگه ددې فناکیدونکو شیانو شخه بد وسی. دنفسیاتی پوهان خو دغه خلگ وه چی دروح دناجوړیانو (گناوو) علاج یې کاوه.

نوما ددیوبند دمدرسي مشر مفتی مولانا محمود الحسن گنگوهی مدظلّه ته عرض وکړی چی حضرت صاحب زما دغه شعر نن جوړ سو چی ددنیا هر خونه خوندونه چی دی ټوله فناکیدونکی دی. دانسان کوچنیوالی په عوانی سره، عوانی په پیری سره، پیری په مرگ سره بدلیدونکی دی. دغه دلمر راخته او لویده دپیرو بنایست ورخراب کړی، دلمر دغه راخته او لویده (دوخت په تیریدو سره) زمور ورینستان راسپینوی، زمور غابنونه دخولې شخه باسی، دغه پر بارخوگانو باندی گونجه اچوی

او دبارِ خوگانو پہ نہ ایستلو سرہ بنایستہ بدرنگہ کوی، کہ دغہ دلمرِ راحتل او لویدل نہ
وای نو زموږ ځوانی ہیڅکله نہ ختمیدل.

پہ جنت کی بہ ځوانی ہمیشہ وی، هلته پر انسان ہیڅکله پیری نہ راعی ځکه
چی هلته لمر نسته، طلوع (راحتل) او غروب (لویدل) نسته، ورغ او هفته نسته، میاشت
او کال نسته، ورغ او تاریخ نسته پہ دې خاطر هلته زوال نسته. نو ومفتی صاحب ته می
عرض وکړی چی دغہ شعر جوړ سو

یہ چمن صحرا بھی ہوگا یہ خبر بلبل کو دو
تا کہ اپنے زندگی کو سوچ کر قرباں کرے

ترجمہ: دغہ چمن بہ پہ صحرا بدل سی دغہ خبر وبلبلکی ته ورکه چی خپل ژوند پہ فکر
سره پر (چمن باندی) قربان کړی.

حضرت خواجہ مجذوب صاحب رحمۃ اللہ علیہ (دانگریزانو پہ وخت کی) پہ
لکھنؤ (ہندوستان) کی ډپٹی کمشنر وو او دمولا نا اشرف علی تھانوی رحمۃ اللہ علیہ
خلیفہ ہم وو. یوواری دانگریزانو مشر ولکھنؤ ته راتلی، ټوله بنار بی پہ بیرغانو بنایستہ
کړی وو، هرځای پناوی او خراغان لگیدلی وه، ټوله بنار دناوی پہ شان معلومیدی،
خواجہ صاحب (چی دغہ ولیدل نو زموږ پیر) حضرت شاه عبدالغنی رحمۃ اللہ علیہ ته بی
وویل چی حضرت صاحب اوس یو شعر پر زړه راغلی، هغه کوم شعر وو

رنگ رلیوں پہ زمانے کی نہ جانا اے دل
یہ خزاں ہے جو بہ اندازِ بہار آئی ہے

ترجمہ: ای زړه دزمانی پر بنایست باندی مه ځه، دغہ خزان دی چی دپسرلی پہ انداز
راغلی دی.

بس ددنیا بنایست یو دو که ده. لہذا کہ موږ خپله ځوانی، خپل خاوره، خپل
خاکی بدن داللہ تعالیٰ او رسول اللہ ﷺ پہ فرمانبرداری کی مصرف کړو نو زموږ

دخاورو (یعنی وجود) سرہ بہ دقیامت پہ ورغ اللہ تعالیٰ او رسول اللہ ﷺ جمع سی او زمورِ خاورہ بہ ارزبنستنا کہ سی او کہ دغہ دخاورو بدن مو صرف پہ خورلو او چیشنولو کی او پہ مُرداری کولو کی مصرف کپی نو چی خاوری مو پر خاورو باندی قربان کپی (مثلاً) کباب ہم دخاورو دی، چرگان ہم دخاورو دی، کہ دغہ شیان بنخ کپی نو بہ ہم خاوری سی، دغہ بنخی ہم دخاورو خنخہ جوپی سوی دی، کور ہم دخاورو دی نو کہ مورِ خپل دبدن خاوری (یعنی خپل وجود) فقط پردی شیانو باندی مصرف کپی یعنی ددنیا پہ نعمتو کی غرق اوسو او نعمت راکونکی (اللہ تعالیٰ) لہ یاد کپی نو کله چی زمورِ خاوری پر خاورو باندی قربان سوپی نو دقیامت پہ ورغ بہ زمورِ خاورہ جمع خاورہ او میزان بہ بی آخر خاوری بی۔

او کہ مو خدای او رسول راضی کپل یعنی داهل و عیال حق مو ہم ادا کپی، خپل دنفس حق مو ہم ادا کپی، روزی مو ہم دحق تعالیٰ پہ فرمانبرداری کی وگتیل او خدای مو ناراضہ نہ کپی نو دقیامت پہ ورغ بہ زمورِ دخاورو (یعنی وجود) سرہ خدای او رسول جمع سی او زمورِ خاورہ بہ ارزبنستنا کہ سی، دغہ خاورہ (یعنی خپل وجود) پر خاورہ (یعنی ددنیا پر فانی خوندو) باندی مہ خاوری (یعنی ضایع) کوہ بلکی دآسمان پر خالق باندی بی قربان کپی۔ پردی باندی ماتہ خپل شعر اپہ یاد سو

کسی خاکی پہ مت کر خاک اپنی زندگانی کو
جوانی کر فدا اس پر کہ جس نے دی جوانی کو
ارے یہ کیا ظلم کر رہا ہے کے مرنے والوں پہ مر رہا ہے
جو دم حسینوں کا بھر رہا ہے بلند ذوقِ نظر نہیں ہے

ترجمہ: پر یو خاکی بدن باندی خپل ژوند مہ خاوری کوہ، عُوانی پر ہغہ چا قربان کہ چا چی عُوانی در کپی دہ، اہی نادانہ دا خننگہ ظلم کوپی چی پر فنا کیدونکو شیانو باندی عُمان قربانوپی، دغہ بنایستی پر کومو چی عُمان قربانوپی ددی لایقی نہ دی۔

خواجہ صاحب فرمائی چھی (دبئغو او لغرزنو هلکوانو) پردې فناکيدونکو او شوپريدونکو لابنو باندی خپل زړونه مه قربانوی، پرهغه چا يې قربان کړی چاچي عُوانی درکړې ده، که خدای تعالیٰ غوښتی وای نو مور به يې په کوچنيوالي ددې دنيا څخه پورته کړی وای (يعنی مړه کړی به يې وای نو) چاچي عُوانی را کړې ده، چاچي زمور به سينه کی زړه ايښی دی صرف هغه ذات ددې لایق دی چي هغه ته خپل زړه ورکړل سی. دحضرت مولانا محمد يوسف بنوری رحمة الله عليه په خدمت کی ما خپل کتاب معارفِ مثنوی وړاندی کی. مولانا صاحب چي کتاب خلاص کړی نو په کتاب کی زما يو شعر لیکلی وو چي دهغه مفهوم دغه وو چي دخدای دوستانو ته صاحبِ دل (دزړه خاوندان) ولی ویل کیږی؟ زړه خو دټولو په سينو کی سته، انسان وی که سپی وی او که پیشی، دچاه په سينه کی زړه نسته؟ نو بیا ولی ددين بزرگانو ته صاحبِ دل (دزړه خاوندان) ویل کیږی، (په کتاب کی) ما ددې جواب په خپل دغه فارسی شعر کی ورکړی وو، هغه شعر دغه وو

اهلِ دل آنکس که حق را دل دهد

دل دهد او را که دل را می دهد

صاحبِ دل (دزړه خاوند) هغه دی چي خپل زړه و خدای تعالیٰ ته ورکړی، چاچي دمور په نس کی په سينه کی زړه ايښی دی دخدای دوستان هغه ته زړه ورکوی نو دزړه قيمت اداسی ځکه چي حق تعالیٰ قيمتی دی هغه ته زړه په ورکولو سره زړه هم قيمتی سی، بس دخدای دوستان هغه پاک ذات ته زړه ورکوی چاچي زړه ورکړی دی، په دغه خاطر هغه صاحبِ دل (دزړه خاوندان) بلل کیږی. مولانا صاحب (په کتاب کی) ددې شعر په لیدو سره ډیر خوشحاله سو.

دإله آباد (هندوستان) يو بزرگ حضرت مولانا شاه محمد احمد صاحب

دصاحبِ دل مقام داسی بیان کړی دی.

شکر ہے دردِ دل مستقل ہو گیا
اب تو شاید مرا دل بھی دل ہو گیا

ترجمہ: شکر دی چی دردِ دل (پہ زہہ کی می دخدای تعالیٰ محبت) مستقلہ سو، اوس
نو شاید زما زہہ ہم پہ رشتیا زہہ سو.

پہ دغہ شعر کی داستقلالِ دردِ دل شخہ معنی پردین باندی استقامت دی، دانہ چی
یو وخت خو ڀیر عبادت او یو وخت بیخی شیطان او پہ دغہ شعر کی بی لفظ شاید دعا جزی
دپارہ استعمال کری دی، پہ دہی خاطر چی دعوه ونسی (چی زہ دخدای دوست یم).

زما محترم دوستانو! زما یو شعر ددنیا پر حقیقت باندی بل ہم ستہ، ددہی دنیا
پہ بارہ کی خلگ لوی لوی فکرونہ وہی چی دغہ کور بہ واخلم، ہغہ کور بہ جور کم،
دغہ کارخانہ بہ تیارہ کم، دپاچاہی دچو کی دپارہ بہ پہ انتخاباتو کی حصہ واخلم، کلہ
چی یو دم عزرائیل عَلَيْهِ السَّلَام راسی نو ہغہ ورغ شہ پینسیری

آکر قضا باہوش کو بے ہوش کر گئی
ہنگامہ حیات کو خاموش کر گئی

ترجمہ: اجل راغلی پر سد سری بی بی سدہ کری، دژوند ہنگامہ بی ورختمہ کرہ.

ددنیا پر فنا کیدو باندی دنظیر اکبر آبادی شعر دی

کئی بار ہم نے یہ دیکھا کہ جن کا معطر کفن تھا مشین بدن تھا
جو قبر کہن ان کی اکھڑی تو دیکھا نہ عضو بدن تھا نہ تار کفن تھا

ترجمہ: پہ شو وارہ مور دغہ ولیدل چی پہ قبر کی دچا خوشبودارہ کفن وو، بنایستہ بی
بدن وو (یو شو شپہ وروستہ) چی قبر بی خلاص سو نو مو وکتل چی نہ بی یو عیای
دبدن پاتہ وو نہ بی یو تار دکفن پاتہ وو.

اکبر شاعر (پہ دغہ شعر کی) وایی چی ماپہ قبرستان کی لوی لوی بنایستہ
عوانان او عزت لرونکی خلگ ولیدل چی کلہ بی ہغہ بنسحول نو دہغو بدن ڀیر

بنايسته وو او پرکفن باندی يې عطر وهل سوی وه ﴿شرعی مسئله داسی ده چی پرکفن باندی عطر وهل جایز نه دی فُقهاوو دغه بدعت لیکلی دی﴾ مگر خو ورعی وروسته چی قبر يې زور سو او سره ولويدی نو مو وکتل چی دبدن هيخ غای يې نه وو پاته او دکفن يو تار يې هم نه وو پاته. دکوم بدن په بنايسته چی مور شپه او ورغ اخته يو او دکوم شی دپاره چی زمور زړونه شپه او ورغ مشغوله دی دهغه بدن يوه ورغ داسی حال کيږی.

مولانا جلالُ الدین رومی صاحب فرمائی تر خو چی صورت پرستی (عشق مجازی) پرینږدی یعنی دشکلو عشق چی ترخو پوری ستاسی په زړو کی وی تر هغه وخته خدای نسی حاصلوای. مولانا رومی رحمة الله عليه فرمائی

آدما معنی دلبندم بگو
ترک قشر و صورت گندم بگو

اې دآدم زامونانو! میرا معنی دلبندم (خدای دوست) پیدا کړی او صورت پرستی پرینږدی، مخته مولانا رومی صاحب فرمائی

گرز صورت بگذری اے دوستان

اې دوستانو! که دصورت پرستی خخه لاس واخلی یعنی دخاورو کوم شکلونه چی گرعی دغه ستاسی زړه ډیر مشغوله ساتی که ددوی دعشق خخه غان وساتی او زړه ددوی خخه خالی کړی نو خه به درته حاصل سی، جلالُ الدین رومی صاحب فرمائی

گلستان است گلستان است گلستان

نو تاسی ته به دخدای دمحببت خاص قُرب (نژدیوالی) حاصل سی. مگر ددې صورت پرستی خخه خنګه نجات حاصلیږی، جلالُ الدین رومی صاحب فرمائی تر خو پوری چی ما دخپل پیر شمسُ الدین تبریزی رحمة الله عليه صحبت نه وو حاصل کړی نو زما دعلم او عمل تر مابین لیریوالی وو او کله چی شمسُ الدین تبریزی ما ولیدی نو هغه زما

روح دالّٰہ تعالیٰ پہ محبت کی راگرمہ کرہ۔ اول خو تبریزی صاحب ڀیره عاجزی
بنکاره کول او خان بی ڀیٲولو کو بنبن کوی او راته وې ویل چی زما سره هیش هم
نسته (یعنی زه دالّٰہ تعالیٰ دوست نه یم) ته په ما ولی پسې بی، (په جواب کی) مولانا
جلال الدین رومی عرض ورته وکی

بوءے مے را گر کسے مکنوں کند

که شرابی دشرابو بوی په ایلو یا دلونگ په خورلو سره پٲ هم کی او دغه ثابته کی
چی زه خو شراب نه چیبسنم لاکن

چشمِ مستِ خویشتن را چوں کند

ظالم به خپلی مستی سترگی چیری پٲی کړی۔ بس ای شمسُ الدین تبریزی! ته چی په
شپه کی راپورته سې، په تهجد کی چی کوم ذکر او فکر کوې، اللّٰہ تعالیٰ یادوې، دهغه
په برکت سره چی ستا وزړه ته دخدای ددوستی کومه نشه حاصله ده هغه چی ته لک
واری پٲه کې مگر ستا سترگی ستا حال وایی چی تا دحق تعالیٰ دمحبت شراب په
منگیانو منگیانو چیبیلی دی۔ حدیث پاک دی چی ﴿اِذْ اُرُوا۟ اٰذْکُرَ اللّٰهِ﴾ دخدای دوستان
په لیدو سره خدای په یادیری۔ ﴿التترف صفء ۳۱۷ مؤلف حضرت تانوی﴾

ای شمسُ الدین تبریزی ستا دسترگو شخه ستا باطنی کیف معلومیږی۔ یو شاعر وایی

تابِ نظر نہیں تھی کسی شیخ و شاب میں

ان کی جھلک بھی تھی مری چشم پر آب میں

ترجمہ: په هیچاکی ددید طاقت نه ووځکه چی زماپه اُونکو کی دحق تعالیٰ جلوہ هم وه۔

یعنی کومی اُونکی چی دالّٰہ تعالیٰ ډپاره رابهیری په هغو کی دالّٰہ تعالیٰ انوار

او تحلیات وی۔ نو مولانا رومی وشمسُ الدین تبریزی ته دغه درخواست وکی

شمه از گلستان با ما بگو

ای شمسُ الدین تبریزی! تاچی دالّٰہ تعالیٰ دقرب او محبت کوم دولت په سینه کی

اخیستی دی دھغه خنخه یو خه ماتہ ہم پہ غور کی وواہ

جرمہ بر ریز برما زیں سبو

تا خو دالله تعالیٰ دمحببت شراب پہ منگیانو منگیانو چیبیلی دی، پہ ماہم یو غورپ
وچیبینہ. ددی وروستہ پہ کوم انداز سرہ مولانا جلال الدین رومی ورتہ فرمائی

خوانداریم اے جمال مھتری

کہ لب ما خشک و تو تنھا خوری

اہی سر تر نو کہ بناہستہ! اہی زما محترم شیخہ، جلال الدین ددی عادت نہ لری چی زما
شونہان خو وچ وی او تہ یواخی دالله تعالیٰ دمحببت شراب چیبینی، خپلہ خو دخدای
پہ محبت او معرفت سرہ مست بی او زہ محرومہ کھرغم، زما خو ہم یو خہ حق ستہ،
آخر شاگرد خو ہم یو خہ حق لری، ماچی ستا لاس نیولی دی نو یو خہ ماتہ ہم راکہ.
دپیر لاس پر نیولو بانندی یو زور شعر راہہ یاد سو، دالله تعالیٰ ددوستانو لاس پہ نیولو
سرہ دالله تعالیٰ لارہ خلاصیری، ددی پہ بارہ کی شاعر وایی

مجھے سہل ہو گئیں منزلیں کے ہوا کے رخ بھی بدل گئے

تیرا ہاتھ ہاتھ میں آ گیا تو چراغ راہ کے جل گئے

ترجمہ: ماتہ لاری آسانہ سوہی او دھوارُخ ہم راتہ واوبنتی، (اہی شیخہ) چی ستا لاس پہ
لاس کی راغلی نو دلاری خراغان راتہ ولگیدل.

کلہ چی دخدای ددوستانو لاس پہ لاس کی راسی یعنی کلہ چی دخدای ددوست سرہ
داصلاح او تربیت دپارہ تعلق جوڑ سی نو سپری تہ دخدای لارہ خلاصہ سی او پرسنت
او شریعت بانندی عمل کول او دگناوو خنخہ حان ساتل ورتہ آسانہ سی.

حضرت مولانا اشرف علی تھانوی رحمۃ اللہ علیہ بہ فرمایلہ چی بعضی بی
عقلہ خلگ داسی فکر کوی چی مولانا قاسم نانوتوی (ددیوبند دمدرسی جوڑونکی)،
مولانا رشید احمد گنگوہی (دخپل وخت قُطبُ العالم) او (زہ) مولانا اشرف علی

تهانوی (مُجَدِّدِ دزمانې خوندي لوی لوی علماوو) چي کله دخپل پير حضرت حاجي امدادالله مهاجر مکی رحمة الله عليه لاس ونيوی نو (ددوی پير) حضرت حاجي صاحب مشهوره سو کنې حاجي صاحب چا پيژندی، مولانا تهانوی صاحب په ډير جوش سره وفرمايل چي دخدای په ذات قسم دی چي دغه خلگ ناپوه دی، وَالله ددې ټولو علماوو څخه پوښتنه وکي چي دخپل پير حاجي صاحب دلاس نيولو تر مخه ددوی څه حال وو، دحاجي صاحب دفيضي صحبت تر مخه زمور علم بي اثره وو، زمور په زړو کي ايمان خو وو مگر اعتقادی ايمان وو، استدلالی ايمان وو او عقلی ايمان وو، دخدای سره عام تعلق راته حاصل وو، د ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ معیت اعتقادی راته حاصل وو لاکن کله چي مو دحضرت حاجي صاحب لاس ونيوی او دخدای ذکر مو شروع کړی نو دزړه دروازي مو خلاصی سوې، دخدای نور مو وزړه ته داخل سو، اعتقادی ايمان مو په حالی ايمان بدل سو، عام ايمان مو په خاص ايمان بدل سو، د ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ کوم عقلی يقين چي راته حاصل وو هغه په ذوقی، حالی او وجدانی سره بدل سو، تر دې حده چي زړه مو دغه محسوسول شروع کړل چي په زړه کي مو حق تعالی دی.

خواجه عزيزالحسن مجذوب صاحب په جون پور (هندوستان) کي دخپل پير مولانا اشرف علی تهانوی رحمة الله عليه څخه پوښتنه کړې وه چي کله يو څوک دخدای دوست سی او دحق تعالی سره تعلق ورته حاصل سی نو آیا هغه ته معلوميری چي زما وزړه ته حق تعالی راغلی او زه دخدای دوست سوم؟ حضرت تهانوی صاحب ورته وفرمايل چي خواجه صاحب! کله چي ته بالغه سوې نو آیا ته نسوې خبر چي زه بالغه سوم او که دی ددوستانو څخه پوښتنه وکړه چي يارانو دغه راته وواياست چي عزيزالحسن بالغه سو که يا. بس څونه بڼه مثال يې ورکړی، بيا يې ورته وفرمايل چي همدغه رنگه تر يو وخته پوري دخدای ددوستانو د صحبت څخه، ذکر او فکر څخه، دگناوو څخه دځان په ساتلو سره چي کله روح بالغه سی يعنی ولی الله سی نو په هغه

کی یو بل رنگه قوت پیدا سی، د درده خنخه ډک زړه ورته عطا سی او سپری دغه محسوس کړی چی دالله تعالی سره خاص تعلق راته عطا سو.

حضرت تھانوی رحمة الله عليه فرمائی چی یو بنسختی و خپلی خوابنی ته وویل چی موری کله چی زما کوچنی پیدا کیری نو ما را ویننه که داسی نه وی چی زه بیده یم او کوچنی می پیدا سی، نو خوابنی جواب ورکی لوری کله چی ستا کوچنی پیدا کیری نو داسی سخت درد به درپیداسی چی ته به هم ویننه یی او ټوله کلی به هم په نعرو را کبسی نو ی. حضرت تھانوی رحمة الله عليه ددې مثال په ورکولو سره فرمائی چی کله الله تعالی خپل دمحبت درد یو چاته ورکی نو هغه خپله هم وینس وی او یو جهان هم را وینس کړی (یعنی دگناوو خنخه یی راوگرځوی) او ددې درد سره چی هغه دهر خای خنخه تیریری (هلته) دالله تعالی دمحبت پیغام نشروی.

جہاں جاتے ہیں ہم تیرا فسانہ چھیڑ دیتے ہیں
کوئی محفل ہو تو تیرا رنگ محفل دیکھ لیتے ہیں

ترجمہ: هر چیری چی زه ولاړسم هلته ستا خبری شروع کړم، چی هر خنګه محفل وی زه په هغه کی ستا محفل جوړ کړم.

زما یو شعر داویاوو په باره کی دی

پھرتا ہوں دل میں درد کا نشتر لئے ہوئے
صحرا و چمن دونوں کو مضطر کئے ہوئے

ترجمہ: ګرځم په زړه کی د درد دنشتر (خدای دمحبت) سره، صحرا او چمن دواړه په ناقراره کولو سره.

دخدای دوست دخپل درده خنخه مجبوره وی په دې خاطر دا ناممکنه ده چی

هغه په یو محفل کی خدای یاد نه کړی. زما محترم دوستانو! زما موضوع دغه روانه وه چی مولانا رومی صاحب فرمائی تر خو چی دفانی دنیا خنخه زړه پورته نسی دالله تعالی

خاص تعلق نہ پہ نصیب کیری، زہرہ یو دی یا بی خدای تہ ورکہ یا بی دنیا تہ ورکہ۔
 مفتی اعظم پاکستان مفتی محمد شفیع صاحب یوہ ورخ پہ خپل مجلس کی وفرمایل
 پہ ہغہ مجلس کی زہ ہم ناست وم، وې فرمایل چی دنیا (یعنی پیسې) پہ لاس کی
 اخیستل روا دی، پہ جیب کی ایبنوول روا دی لاکن پہ زہرہ کی عیای ورکول حرام
 دی، زہرہ داللہ تعالیٰ کور دی۔ خواجہ عزیزالحسن مجذوب صاحب فرمائی

نگالو یاد حسینوں کی دل سے اے مجذوب
 خدا کا گھر بچے عشق بتاں نہیں ہوتا

ترجمہ: دزہرہ شخہ دبنایستو فکر وباسہ اې مجذوبہ، دخدای تعالیٰ کور (یعنی زہرہ)
 دبتانو (یعنی دبنغو او ہلکوانو) دعشق عیای نہ دی۔

زہرہ دخدای کور دی دا بتخانہ نہ دہ چی پہ دې کی دبنغو او ہلکوانو محبت
 وساتی، کہ چیری پہ زہرہ کی دغیراللہ محبت راغلی نو دغہ خاورہ (خپل وجود) بہ پر
 خاورو (بنایستو) باندی پہ خاورو (قربان) کولو سرہ خاورو (ضایع) سی او کہ چیری
 پہ دې خاورہ (خپل وجود) کی داللہ تعالیٰ محبت پیدا سو نو دغہ خاورہ (وجود) قیمتی
 سوہ لاکن داللہ تعالیٰ محبت خنگہ پیدا کیری ددې تر تپولو آسانہ لار داللہ تعالیٰ
 ددوستانو سرہ تعلق دی مگر افسوس دادی چی نن سبا خلگ وایی چی اوس دخدای
 دوستان نہ دی پاتہ، اوس حضرت حاجی امداداللہ صاحب نستہ، شمسُ الدین تبریزی
 نستہ، بایزید بسطامی نستہ حالانکہ حکیم الامت مولانا اشرف علی تھانوی صاحب پہ
 قسم اخیستلو سرہ فرمائی چی پہ خدای سرہ دی می قسم وی چی پہ دې زمانہ کی ہم
 بایزید بسطامی ستہ، شمسُ الدین تبریزی او جلالُ الدین رومی ستہ، جنید بغدادی او بابا
 فریدالدین موجود دی لاکن (دپیژندلو دپارہ) سترگی غوارپی۔

اے خواجہ درد نیست و گرنہ طیب هست

کہ تہ درد او طلب لرې نو نن بہ ہم دخدای دوستان پہ نظر درسی، ولی؟ پہ دې خاطر

چی دقرآن شریف دغه آیت ﴿كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ تر قیامته پوری دی، دصالحینو، پرهیزگارو او کاملینو په صحبت کی خو خدای تعالیٰ دناستی حکم ورکړی او بیا کاملین پیدا نه کړی، دا څنگه کیدای سی چی یو پلار وخیل کوچنی کوچنی اولادو ته ووايي چی زامونانو! هره ورغ نیم سیر شیدې چینی چی قوت پیدا کړی او بیا پلار دشیدو انتظام ونه کړی، چی په قرآن شریف کی حق تعالیٰ د﴿كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ حکم تر قیامته پوری نازل کړی دی نو (ددې آیت څخه) معلوم سول چی تر قیامته پوری به ولیان هم پیدا کیري، بیا دغه ویل چی اوس اولیاء نه دی پاته دا دنفس ډیره لو دو که ده، اصلی خبره داده چی شیطان زموږ قیمت زموږ په نظر کی ډیر لوږ رابنکاره کړی دی او په دې مو خطاباسی چی ته ډیر لوی سړی یې تر څو پوری چی حضرت جنید بغدادی پیدا نه کړې ستا علاج بیخی نسی کیدای.

زما محترم دوستانو! څونه دخدای دوستان چی راغلی دی دهغو په ژوند کی دخلگو دغه رنگه فکر وی چی دغه معمولی سړی دی تر مخه بزړگان ډیر بڼه وه لاکن کله چی دغه دخدای دوست وفات سی بیا دده قدر ورمعلوم سی. وگوری په جسمانی علاج کی که دیو چا دلته په مکه شریفه کی تبه سی نو هغه دحکیم اجمل خان انتظار نه کوی چی دډهلی(هندوستان) دقبرستان څخه به راسی او زما علاج به وکی څکه چی زه لوی سړی یم په دې خاطر په لوی طبیب علاج کوم، بلکې کوم چی موجوده جسمانی علاج کونکی دی په هغو به علاج وکی، دغه رنگه کوم روحانی علاج کونکی(خیل دوستان) چی الله پاک پیدا کړی دی په هغو سره موږ او تاسی بایزید بستمی او حاجی امدادالله صاحب (غوندی) جوړیدای سو یعنی دخدای دوستان کیدای سو، که څه هم دهغو ددرجې نسو، اول مقصد خو دخدای تعالیٰ رضا ده، ددرجې یا دمقام فکر باید ونسی، تقوا راته حاصله سی، دگناوو عادتونه راڅخه پاته سی، موږ دخدای دوستان سو، صاحب نسبت سو دغه ډیره ده.

او صاحبِ نسبتِ چاتہ ویل کیری؟ صاحبِ نسبتِ ویل کیری و متقی مومن تہ
﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ ایمان او تقوا دغہ دوه شیان چی عطا سی نو انسان
صاحبِ نسبت (دخدای دوست) سی۔ حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ فرمائی چی
ایمان خو الحمد للہ مور تہ حاصل دی بس تقوا ورسرہ حاصل کرو نو مور صاحبِ
نسبت یعنی دالہ تعالیٰ دوستان کیدای سو۔ صاحبِ نسبت دجوپردو طریقہ پر کومہ
چی د زرو کالو خخہ زمورد دپولو سلسلو دچشتیہ، سهروردیہ، نقشبندیہ او قادریہ
داویاوو اجماع دہ ہغہ پر درو طریقو بانندی دہ، اول دخدای دیو دوست سرہ تعلق باید
وسی، پہ خراغ سرہ خراغ لگیری، بیلہ خراغہ نہ لگیری۔

قریب جلتے ہوئے دل کے اپنا دل کر دے
یہ آگ لگتی نہیں ہے لگائی جاتی ہے

ترجمہ: یو اور لگیدلی زپہ تہ خپل زپہ ورنژدے کہ دغہ (دخدای دمحببت) اور خپلہ نہ
لگیری بلکی پہ یو چا (پیر) لگول کیری۔

خواجه عزیز الحسن صاحب فرمائی

جو آگ کی خاصیت وہ عشق کی خاصیت
اک سینہ بہ سینہ اک خانہ بہ خانہ

ترجمہ: خنکہ چی د اور خاصیت ہغسی د عشق خاصیت، یو (عشق) د سینہ خخہ و سینہ
تہ لویری یو (اور) دکورہ خخہ و کور تہ لویری۔

اور دکورہ خخہ و کور تہ لویری او دالہ تعالیٰ دمحببت اور دزپہ خخہ و زپہ تہ
لویری مگر شرط دغہ دی چی خپل زپہ دہغہ زپہ سرہ پیوند کرل سی کوم چی دخدای
پہ عشق کی سوخی۔

اوس سوال دغہ دی چی آیا اللہ تعالیٰ دخپلی دوستی دروازہ بندہ کرے دہ؟ آیا
مور اوس دپلار او نیکہ (دتیر سوی بزرگانو) پہ شان نسو کیدای؟ آیا اللہ پاک دنوت پہ

شان دخپلی دوستی دروازه هم بنده کړې ده؟ هیڅکله نه، دا پیره سخته ناپوهی ده، وَاللّٰهُ زه دحرم شریف په حدودو کې وایم چی نن هم دخدای دتعلق ټوله لاری خلاصی دی، نن هم دخدای ددوستی دروازه خلاصه ده، دمولانا رحمت اللّٰه کیرانوی او دحاجی امداداللّٰه صاحب په سینو کې چی دخدای کوم تعلق وو نن هم دهغه دروازه خلاصه ده، یوازی دنبوت دروازه بنده سوې ده، نن هم مورې او تاسی دحق تعالیٰ په فضل سره دخدای دوستان جوړپدای سو تر دې حده چی (دخدای ددوستی تر ټولو لوړ مقام) صدیقیت هم خلاص دی. اللّٰه پاک په قرآن کریم کې دجمع صیغه صدیقین استعمال کړې ده، صدیق کلّی مشکک دی، په دې کې متفاوت درجې دی یعنی صدیق اکبر ﷺ صرف صدیق نه وو، البته دصدیق اکبر ﷺ په شان څوک صدیق نسی کیدای، هغه ددې صدیقیت مکمل ترینه او کامل ترینه شخص وو لاکن دغه زمور غفلت دی چی مورې دا فکر کوو چی اوس مورې حاجی امداداللّٰه صاحب (غوندی بزرگ) نسو جوړپدای.

محترم دوستانو! تر قیامته پوری به اولیاء اللّٰه پیدا کیری، ددوستی او د اعلیٰ دوستی دروازه هم خلاصه ده او داسی نه چی اوس به نو لږ دوستی ورکول کیری او اوس به اولیاء اللّٰه دپاته درجې پیدا کیری هیڅکله دغه عقیده مه ساتی دا غلطه عقیده ده، حضرت تهانوی صاحب قسم اخیستی دی او مورې ټوله دحکیم الامت حضرت تهانوی صاحب څخه حُسنِ ظن لرو فرمائی چی دخدای په ذات قسم دی چی داویاوو ټوله چوکی نن هم ډکی دی یوازی دنبوت دروازه بنده ده، بیایې دغه شعر ووايه

هنوز آں ابر رحمت درفشان است

خُم و خُجّانه با مُهر و نشان است

داللّٰه تعالیٰ درحمت دروازې نن هم خلاصی دی، دخدای درحمت میخانې نن هم خلاصی دی او دهغه مَسْتان نن هم موجود دی، قُطْبُ الْأَقْطَاب، غوث او ابدال نن هم موجود دی لاکن افسوس ددوی څخه فایده اخیستونکی کم سول، افسوس ددوی

دجام څخه چيښونکي کم سول.

نو ما عرض کوي چي ولي الله دجوړيدو طريقه څه شي ده، بزرگانو دغه بنوولي ده چي دچا که ديو ولي سره تعلق نه وي نو هغه دي دخداي ديو دوست سره تعلق پيدا کړي. (زمور پير) مولانا شاه ابرارالحق صاحب فرمائي کوم خلگ چي ديو بزرگ سره تعلق نه لري او هغه دپير په جوړولو سره شرميري نو هغوته په کار ده چي يو بزرگ خپل مُشير(صلاح کونکي) جوړ کړي، ددين په باره کي دي دهغه څخه پوښتنه کوي او عمل دي په کوي، دنفس داصلاح په باره کي دي صلاح ورسره کوي او عمل دي په کوي. داصلاح دپاره دونه کول کفايت کوي، بيعت کول هم ضروري نه دي.

حضرت مولانا عبدالرحمن صاحب شيخ الحديث وو، مُريد سوي نه وو، دحضرت تهانوي رحمة الله عليه سره يې داصلاح دپاره تعلق پيدا کړي او يو څه وخت وروسته چي حضرت تهانوي رحمة الله عليه وکتل چي زړه يې روښانه سو او دنفس اصلاح يې وسول نو خلافت(ديعت کولو اجازه) يې ورکړي، شيخ الحديث صاحب عرض ورته وکړي چي حضرت صاحب زه ستا مُريد هم نه يم او ته ماته خلافت راکوې، حضرت تهانوي رحمة الله عليه ورته وفرمايل چي دنفس اصلاح خو فرض ده او بيعت سنت دي تا خو دفرضو کار وکړي(يعني خپله اصلاح دي په ما وکړل) راسه اوس دي بيعت هم کم، نو مُريد وروسته سو او خلافت اول ورکړل سو.

نو معلوم سول چي دنفس اصلاح فرض ده لکه څنگه چي لمونځ فرض دي، روژه فرض ده، زکوٰة فرض دي او بنکاره خبره ده چي دفرضو اهميت تر سنتو ډير وي. ديوه عالم ومخته حضرت تهانوي صاحب وفرمايل چي هر سپري ته ضروري ده چي ديو بزرگ لاس ونيسي نو هغه عالم پوښتنه ځني وکړل چي حضرت صاحب ضروري ولي ده؟ حضرت تهانوي رحمة الله عليه ورته وفرمايل چي فرض عين دي، په دغه خاطر چي ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ دغه ﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ بدل دي او

دبدل دخلورو قسمو خنخه بدل الكل دى او بدل هم مقصد وى، نو دالله تعالى لاره
﴿مُنْعَمٌ عَلَيْهِمْ﴾ (پرچاچى انعام سوي وى دهغه) لاس په نيولو سره پيل كيږي.

ډاکټر عبدالحنی صاحب رحمة الله عليه په خپل شعر کې داسې فرمائی

ان سے ملنے کی ہے یہی اک راہ
ملنے والوں سے راہ پیدا کر

ترجمہ: دالله تعالى سره دليدلو داغه يوه لاره ده، چاچى لاره ليدلې ده (يعنى اولياء) دهغو
سره لار پيدا كه. او په بل شعر كې فرمائی

انہیں کو وہ ملتے ہیں جن کو طلب ہے
وہی ڈھونڈتے ہیں جو ہیں پانے والے

ترجمہ: الله تعالى هغه شوک حاصله وى شوک چى يې طلب لرى، هغه پسى گرعى شوک
چى يې پيدا کونكى دى.

مولانا رومی رحمة الله عليه فرمائی چى ستا روحانیت دگناوو په خاطر يا
دغفلت دژوند په خاطر کمزوره سوي دى او ستا روح دنفس په مقابل کې سوي
گرعيدلې ده او سوي هيڅکله دشير بنکار نسي کولای، مولانا رومی فرمائی

شیر باطن ستره خرگوش نیست

ستا نفس شیر دى او ته دضعيفه روحانیت په خاطر سوي يې او سوي پر شیر نسي
غاليبيدای، لهدا دخداى ديو دوست سره تعلق پيدا كه.

هیں میرا کہ با پر هائے شیخ

مولانا رومی فرمائی چى دخداى ديو دوست په وزرو کې په هوا سه، خپل دنفس په
کرگسي (يو مرغه دى چى مُردار خورى) وزرو سره مه په هوا كيږه ځكه چى نفس په مثل
دکرگس مُرده خوره دى، دنيا دُمردارى وخوا ته دى بيابى، ته دخداى ددوست پر وزرو
باندى ومبيله ځكه چى دهغه تعلق دعالم قُدس (الله تعالى) سره يې، هغه به تا دُمردارى

دنیا دمحبت خخه راوباسی او ترخدای پوری به دی ورسوی، مولانارومی فرمائی

هیں میراا کہ با پر هائے شیخ
تابہ بینی کر و فر هائے شیخ

دخدای ددوستانو په وزرو کی په هوا سه عککه چی دهغو وزرونه دکرگسیت (یعنی مُردار خوری) خخه پاک سوی دی لهدا هغه به تا پر ناپاکه او فانی دنیا بانندی دلویدلو دپاره هیخکله پرینردی، ته به دهغو برکت په خپلو سترگو ووینی. دخدای ددوستانو خنکه شان دی او دهغو دفیضی صحبت خخه شه لاس ته راخی دغه دمولانا رومی په ژبه واوری، فرمائی

باز سلاط گشتم و نیکو پیم
فارغ از مُردارم و کرگس نیم

زه دسلطان باز سوم یعنی دالله تعالی محبوب گرعیدلی یم، اوس زه کرگس نه یم چی مُردار شیان وخورم (یعنی گناه وکم) زه دمُردارو شیانو خخه راگرعیدلی یم یعنی کله چی سپری دالله تعالی دوست سی نو دهغه اخلاقِ رذیله (یعنی دگناوو عادتونه) په اخلاقِ حمیده (نیکو عادتو) بدل سی او هغه ددنیا دمحبت خخه آزاد سی. مولانارومی فرمائی چی ماته به خلگو مُلا صاحب مُلا صاحب ویل لاکن دشمسُ الدین تبریزی دخوا ورغو دغلامی (صحبت) وروسته شه وسول، فرمائی

مولوی هرگز نه شد مولائے روم
تا غلام شمس تبریزی نه شد

دشمسُ الدین تبریزی دغلامی خخه مولوی جلالُ الدین مولائې روم جور سو. نن ټوله دنیا دته مولائې روم وایی او مولانارومی فرمائی کومه ورغ چی دخدای محبت وزره ته داخل سی نو دخدای دلاری چی خونہ ډبری (پر دین بانندی دعمل کولو مُشکلات) دی ټوله به ریزه ریزه سی، فرمائی

عشق ساید کوه را مانند ریگ

دالله تعالی محبت غرونه ریزه ریزه کوی. خلگ چپی داسی وایی چپی صاحبه زما دپاره (په دین کی) دغه مُشکل دی هغه مُشکل دی، دا خبری تر هغه وخته پوری وی تر خو چپی دخدای محبت نسی ورته حاصل، په کومه ورغ چپی دالله تعالی محبت په زپه کی پیدا سی نو دُمشکلاتو ټوله غرونه به دریکو په شان ریزه ریزه سی.

عشق ساید کوه را مانند ریگ

ترجمه: عشق غر په ریگو بدل کړی
عشق جوشد بحر را مانند ریگ

دخدای تعالی محبت سمندر ته جوش ورکولای سی نو دا زموږ او ستاسی سینه څه شی ده. اوس زه دمولانا رومی صاحب یو مضمون درته وړاندی کوم ځکه چپی دا دمشنوی شریف درس دی او هرڅه چپی ورسره بیانپری هغه هم ټوله دمشنوی ده ځکه چپی دمشنوی شریف مقصد (په زړو کی) دحق تعالی محبت پیدا کول دی بس.

مولانا جلال الدین رومی رحمة الله علیه فرمائی

خلق اطفال اند بز مست خدا

ټوله مخلوق اطفال (یعنی کوچنیان) دی، نابالغه دی بیله دالله پاک دمستانو او عاشقانو، اوس به نو ډیر سپین ږیری دغه وایی چپی دمولانا رومی په فتوی سره خو موږ ټوله نابالغه سوو، مگرددې تشریح هم دمولانا رومی صاحب په ژبه واورى، فرمائی

خلق اطفال اند بز مست خدا

ټوله مخلوق ماشومان دی، کوچنیان دی، نابالغه دی ماسوا دخدای دمستانو، ولی؟ ددې څه وجه ده؟ مولانا رومی صاحب ددې دغه دلیل ورکوی چپی
نیست بالغ بز رهیده از هوا

هیڅوک تر هغه وخته پوری بالغه نه دی تر خو چپی دخپل نفس دخواهشاتو څخه آزادی

وانه خلی او پر خپل خواهشاتو باندی غالبه نسی. ترخه وخته چی سپری دخپل نفس
 څخه مغلوبه وی یعنی چی څه یې زړه وغواړی هغه وکړی او دالله تعالی فرمان مات
 کړی نو (ددې څخه) معلوم سول چی دده روح تر اوسه بالغه سوی نه ده یعنی تر خدایه
 پوری نه ده رسیدلې، که یې روح دخدای دوسته وای نو پر نفس باندی به غالبه وای، په
 دې خاطر هر هغه څوک نابالغه دی چی دنفسی خواهشاتو څخه پاک سوی نه وی،
 مولانا رومی رحمة الله علیه فرمائی

تا هوا تازه است ایماں تازه نیست

یعنی تر څو چی ستا خواهشات تازه دی ستا ایماں نسی تازه کیدای، ولی؟

کیس هوا جز قفل آں دروازه نیست

ځکه چی نفسانی خواهشات دحق تعالی دمحببت ددروازې قُلفان دی. اوس مولانا
 رومی ددې تشریح مخ ته فرمائی چی ای انسانانو! تاسی چی ما نابالغه بللی یاست نو
 تاسی جلال الدین رومی ته هیڅ مه وایاست (ولی؟) ددې تشریح هم واورى، فرمائی
 هنډی و قیچاقی و ترکی و حبش

دلته مکې شریفی ته څلور حاجیان راغله، یو هندوستانی راغلی، یو قیچاقی راغلی چی
 دترکیانو یو قوم دی، یو ترکستانی راغلی او یو حبشی راغلی، دټولو رنگونه جلا جلا
 دی حبشی بیخی توری، دترکیانو رنگ سوری، هندوستانی غنم رنگه یی او دقیچاقی
 رنگ لږ خام یی، دڅلورو رنگو خلگ راغله او داسی فکر وکی چی څلور سره مړه
 سول بیا څه ورسره وسول، مولانا رومی صاحب فرمائی

جمله یک رنگ اند اندر گور خوش

کله چی په قبرستان کی څلور سره بنخ سول او شپږ میاشتی وروسته دڅلورو سرو
 قبرونه وکندل سول، دهغه ترکی، دهغه قیچاقی، دحبشی او دهغه هندوستانی دا نو دغه
 می ولیدل چی هلته دخاورو یوه کوټه پرته ده، نه دترکی سور رنگ معلومپړی، نه

دحبشی تور رنگ معلومیری، نه دهندوستانی رنگ پاته دی او نه دقیقچاقی یو رنگ پاته دی، ټول خاوری سول.

محترم دوستانو! څه (دبنايستو) پر شکلو باندی غی، دا ټوله خاوری دی کوم چی خدای تعالیٰ رنگه کړی دی. مولانا رومی صاحب مخ ته نوره تشریح فرمائی، دا دمولانا رومی صاحب احسان دی، فرمائی

اين شراب و اين کباب و اين شکر
خاک رنگين است و نقشين اے پر

دغه شراب، دغه کباب، دغه شکر(بوره) څه شی دی، (په اصل کی) خاوری دی، بس حق تعالیٰ ودغه شيانو ته رنگونه ورکړی دی، دیوه څخه یې کباب جوړ کړی دی، دیوه څخه یې شراب جوړ کړی دی او دیوه څخه یې انسان جوړ کړی دی، چی څه وغواړی هغه جوړ کړی لاکن دټولو خمیر دخاورو څخه جوړ دی. مخ ته مولانا رومی فرمائی آیا ته نه گورې چی

از خمیرے شیر و اشتر می پزند

کله چی مندی اوږه اغړی نو دهغه اوږو دخمیر څخه شیر او اوبن جوړ کړی او دکوچنی کوچنی ماشومانو څه حال وی

کود کاں از حرص او کف می زند

کوچنی ماشومان دهغو په حرص کی څنگه لاسونه موری چی مور دغه اوبن ماته راکه بل وایی چی یا دغه زه اخلم، کوچنیان د اوږو پر اوبن باندی جنگیږی، مخ ته فرمائی

شیر و اشتر ناں شود اندر وهال

که څه هم ډوډی پخسوی پرته ده لاکن ماشومان هغه ته توجه نه ورکوی پر هغه(اوم) شیر او اوبن باندی جنگیږی، که څه هم دغه د اوږو څخه جوړ سوی شیر او اوبن (دپخیدو ورسته) چی خولې ته ولاړسی نو به هم ډوډی جوړه سی، مولانا فرمائی چی

ايس مگر نايڊ به مُم ڪوڊ ڪاڻ

لاڪن ۾ ڊي خبره ماشومان نه پوهيڙي. اوس مولانا رومي صاحب دُنيا والو نابالغيدل ثابتوي چي اڳ دنيا والو! ستاسي خو هم دغه حال دي چي دخاورو ۾ بنڄو، دخاورو ۾ ڪورو، دخاورو ۾ ڪوچنيانو، دخاورو ۾ وريجو او ڪباب غرض دخاورو دڊي شيانو سره موزره مُبئلولي دي، ڪه ڇه هم دا دخاورو جلا جلا شڪلونه دي چي ۾ه قبر ڪي به ٿوله خاوري سي او يوه ورڃ به ستاسي ڇخه پاته سي، ڪوم شي ڇخه چي ته پاتيڙي نو دهغه سره بايد ته معمولي تعلق وساتي.

دا قاعده ده ڪه چيري يو حڪومتي ڪاغذ وي او هغه رياض (سعودي) ته ليبرل وي نو ۾ر پاڪٽ باندي خام سريش لڳول گيڙي ڇڪه چي هغه بيرته خلاصيري، همدغه رنگه ڪومي دنيا ڇخه چي مور جلا ڪيرو دهغه سره بايد لڙ سريش (تعلق) ومبئلوو يعني دزڙه تعلق دهغه سره بايد معمولي وي، دالله تعاليٰ سره مور دهميشه دپاره اوسيرو هلته بايد مور ڊير سريش ومبئلوو يعني دحق تعاليٰ سره دزڙه تعلق بايد بيخي ڊيرو وي.

۾ه ڊي خاطر مولانا جلال الدين رومي رحمة الله عليه فرمائي چي ته دهغه پاچا ۾ه شان بي عقلي مه ڪوه ڪوم چي ددباندي ڇخه دلذتو دحاصلولو انتظام ڪڙي وو، دپنڄو دريابو ڇخه بي اوبه راوستلي وي او ۾ه خپله قلعه ڪي بي هيڃ شاه نه وو ڪيندلي، يوه ورڃ يو وزير وپاچا ته وويل چي محترمه ۾ه قلعه ڪي د اوبو يو شاه و ڪينده، ۾ه قلعه ڪي دُتروو اوبو شاه هم ۾ه ڪار راڃي، ڪله چي دُبمن پاچا حملة راباندي و ڪڙي نو ڪومي پنڄه ولي چي ددباندي ڇخه دننه را رواني دي هغه به را باندي بندي ڪڙي، هغه وخت ۾ه قلعه ڪي دننه دُتروو اوبو ۾ه شاه باندي ڄانونه خو به مو دمرگه ڇخه خلاص سي نو پاچا ورته وويل چي داسي رامعلوميري چي تا ديو مُلا سره ناسته او ولاڙه پيدا ڪڙي ده چي دانجام خبري ڪوي، دا دملايانو خبري ڀرپرده.

آج تو عیش سے گذرتی ہے عاقبت کی خبر خدا جانے

ترجمہ: نن خو پہ عیش سرہ تیریری، پہ انجام خو خدای خبر دی.

آخر ہغہ ورغ راغلہ دُبنمن پاچا حملہ پر و کرہ، دُبنمن پاچا تہ ور معلوم سول
چی پہ قلعہ کی دننہ اُو بہ نستہ نو ددبانندی خخہ یی پنخہ سرہ ولې بندی کرې، پہ قلعہ
کی پاچا او ټول شہزادگان دتندی خخہ مرہ سول.

مولانا رومی صاحب فرمائی چی ستاسی پہ بدن کی دننہ ہیخ خوند نستہ، تہ
ہم ددبانندی دپنخہ ولو خخہ ددې جسم و قلعہ تہ خوند ورکوې، یو خہ شیان پہ لیدو
سرہ خوند اخلې ددې قوت نوم قوتِ باصرہ دی، یو خہ شیان پہ اوریدو سرہ خوند
اخلې ددې قوت نوم قوتِ سامعہ دی، غنی شیان پہ بویولو سرہ خوند اخلې ددغہ قوت
نوم قوتِ شامہ دی، غنی شیانو تہ پہ لاس ور وړلو سرہ خوند اخلې دغہ قوتِ لامسہ
دی، ہمدارنگہ دغنی شیانو خوند پہ کتلو سرہ اخلې ددې نوم قوتِ ذایقہ دی.

اُوس وگوری مور پہ دنیا کی چی ہر خونہ پیسہ دارہ سو ددې پنخو لارو
خخہ علاوہ ددې دنیا خخہ و نفس تہ دلذتو دحاصلولو بل ہیخ لارہ نستہ، کہ خہ ہم
مور پہ کرورپو روپی و لرو یا پہ اربو روپی و لرو، پاچاھان سو یا کہ فقیران، کہ ہر خونہ
طاقنورہ سو یا کمزورہ ددې پنخو لارو خخہ علاوہ بل ہیخ لارہ نستہ ددنیا خخہ
دخوند داخیستلو. مولانا رومی صاحب فرمائی چی تر خو پوری بہ ددبانندی خخہ
خوندونہ اخلې یوہ ورغ بہ عزرائیل علیہ السلام راسی او پرحواسِ خمسہ (پنخو سرو حواسو)
باندی بہ بندیز ولگیبری، پر غورپو باندی بہ بندیز ولگیبری، پر پزہ باندی بہ بندیز
ولگیبری، پر ژبہ باندی بہ بندیز ولگیبری، کوچنی بہ وایی چی پلارہ ماتہ وگورہ،
سترگی بہ خلاصی وی خو اُوس کتلائی بہ نسی، پہ بنکارہ خو بہ سترگی وی مگر
اُوس دکتلو قدرت بہ نہ لری. قاضی اکبرالہ آبادی وایی

قضا کے سامنے بے کار ہوتے ہیں حواس اکبر کھلی ہوتی ہیں گو آنکھیں مگر بینا نہیں ہوتی

ترجمہ: داجل و منختہ حواس بی کارہ سی اکبرہ، سترگی خلاصی وی مگر کتلائی نسی۔
دمری سترگی خلاصی وی لاکن دکتلو قدرت بی ختم سی، تاسی پوہ سی
چی پوہ ورغ داسی راتلونکی دہ نو د اوسہ شخہ دہغہ فکر و کی چی سترگی خلاصی
دی خو اوس لیدای نسی، اوس ماندینہ او کوچنیان وایی چی مور تہ و گورہ خو کتلائی
نسی، غورونہ دہغو خبری نسی اوریدای، پہ تجوری کی دیپسو بنچی پرتیدی، پول
سلام کونکی موجود دی مگر اوس دغہ شہ پہ کار راعی۔ بعضی خلکو دجاہ (لویی)
پہ خاطر خدای تعالیٰ ہیر کپی او خدای تعالیٰ بی پہ ہغہ اندازہ یاد نہ کپی چی پہ
کومہ اندازہ ہغو تہ ددوستی مقام عطا کیدی او داللہ تعالیٰ پر لبر او عامہ دوستی باندی
راضی وہ، حالانکہ داسی باید نوای سوی۔ امام غزالی صاحب فرمائی

أَرَى الْمُلُوكَ بِأَدْنَى الدِّينِ قَدْ قَنَعُوا
وَمَا أَرَاهُمْ رَضُوا بِالْعَيْشِ بِالْذُّونِ

ترجمہ: پاچاھان پر لبر دین باندی قناعت کوی مگر ما تر اوسہ پوری داسی پاچاھان نہ
دی لیدلی چی پر لبر دنیا باندی راضی وی۔

نو زما محترم دوستانو! داللہ تعالیٰ پر لبر محبت باندی قناعت کول او اصلی
وطن (آخرت) چیری چی ہمیشہ او سپرو دہغہ غحای دپارہ پہ معمولی غوندی لمونخ او
پہ لبر غوندی عبادت باندی راضی کیدل سختہ بی عقلی دہ۔ وایی چی (پہ لمانخہ کی)
دوہ خلور سرونہ وغورغوم بس دونہ کفایت کوی، چیری چی ہمیشہ او سپرو دہغہ
غحای سرہ داسی معاملہ او دہغہ غحای دپارہ دونہ بی پروایی۔ مولانا رومی صاحب
فرمائی گوری پنبیمانی بہ کوی دغہ وخت چی پہ کومو حواسِ خمسہ (پنخو حواسو)
باندی خپل زپہ خوشحالہ کوی دغہ پنخہ سرہ حواسہ بہ دمرگ پر وخت بیکارہ سی،

غورونہ سته کو چنی وایی چی پلاره پلاره، پلاری بی کرسره اوری نه، ماندینه وایی چی زما میړه، میړه خو یی دسره اوری نه، بنه وروره دغه کباب خو ستا بیخی خوبن وو اوس یی وخوره مگر په ژبه کی دخوند دپیژندلو قدرت نه دی پاته، دخوند دکتلو طاقت یی ختم سو، اوس خوند نه پیژنی، دمړی پر ژبه باندی کباب یا دچرگ گوله کنبیرده خو اوس ژبه دخوند دکتلو څخه خلاصه ده، بنه دپیسو بنچی راوپه، خادم وایی چی صاحبه دغه ریال چی تا به حسابله او دحرم شریف لمونځونه به دی پر قضا کول، ډیره گتپه به دی وه کم از کم دغه ریال خو اوس حساب که، دمړی گوتی سته لاکن اوس کار نه کوی، قوت لامسه یی هم ختمه سوه، بنه دبویولو دپاره عطر راوپه لاکن اوس خوشبویی نسی بویولای، قوت شامه هم بیکاره سوه، ټوله معامله ختم سول.

بس دهغه ورځی مراقبه(فکر) په وارو وارو وکی چی ددباندی څخه راتلونکی ټول خوندونه فنا سول که هغه وخت په زړه کی دالله تعالی دمحبت خزانه وه نو هغه به په کار راځی، چاچی په دغه عارضی او فانی ژوند کی حق تعالی ډیر یاد کړی وی او حق تعالی یی نه وی ناراضه کړی یعنی دگناوو څخه یی ځان ساتلی وی کله چی دهغو ددې عارضی ژوند خراغ مړسی نو دستی یی ابدی خراغ ولگیږی چی رو بنسای یی په قبر کی، په آخرت کی، په حشر کی او په جنت کی ورسره وی. بس په خپل ژوند کی هغه دولت حاصل کړی کوم چی شاه ولی الله مُحدث دهلوی رحمة الله علیه حاصل کړی وو، شاه ولی الله صاحب فرمائی چی

دله دارم جواهر پاره عشق است تحویلش

که دارد زیر گردوں میر سامانے که من دارم

اې دنیا والو! د ولی الله مُحدث دهلوی په سینه کی یو زړه دی په هغه کی دالله تعالی دمحبت یو څو غمیان دی، تر آسمان لاندی څوک داسی میر سامان یعنی دداسی دولت

خاوند سته چي زما ومقابلي ته راسي. ځكه چي كله دخداي يو دوست ددنيا څخه ولاړسي نو دالله تعالي دمحبت خزانه په خپل روح كي يوسي او دنيا داره كه پاچا هم وي نو به خپل تخت او تاج دمځكي پر سر كښيږدي او تر مځكي لاندې به خالي لاس ولاړسي. حضرت سعدي شيرازي صاحب فرمائي

چو آهنگ رفتن کند جان پاک
چه بر تخت مردن چه بر رُوئے خاک

كله چي مرگ راسي نو هيڅ فرق نه لري كه سړي پر تخت مړ سي كه پر خاوره. زما يو دوست چي اوس دصدر اعظم يو خاص مشير (صلاح كونكي) دي، يوه ورځ يې ماته وويل چي فيلډ مارشل (د فوج مشر) محمد ايوب خان صاحب چي صدر اعظم وو نو ماته يې دعوت نامه راواستول، كله چي زه اسلام آباد (پاكستان) ته ورسيدم نو هلته ټوله فوج ولاړ وو او كله چي دصدر اعظم شاهي دربار ته داخل سوم نو دايوب خان شان او عزت په ليدو سره او مخ يې هم غوړيدلي وو نو زما پر بدن باندي دده دبيري څخه لږ غوندي لږزه راغلل لاکن دايوب خان دوفات وروسته كله چي په هري پور (پاكستان) كي دده واوم قبر ته ولاړ وم نو بې اختياره مي اوبسكي راغلي چي ياالله دا هغه پاچا دي چي ديويشت (۲۱) توپو سلامي به وركول كيدل، دا هغه فيلډ مارشل (د فوج مشر) دي چي دده دفوجي لباس څخه به خلكو بيره خوړل، دا هغه دي چي دكراچي سړكان به ورته بنديدل او په زرهاوو عسكرو به شا وخوا پيره پر كول.

آه دغه دنيا دزړه لگولو لايقه نه ده، مور ددې دپاره راغلي يو چي دخداي دوستي حاصل كړو، نن هم ددوستي ټولي دروازي خلاصي دي، نن هم مور دخپل تيرسوي بزرگانو نوم روښانه كولاي سو، په شرط ددې چي مور دمولانا شاه محمد احمد صاحب مدظله پر دې شعر باندي عمل وكړو كوم چي دعلم او دپاره ډير گټمند دي. دشعر مفهوم دغه دي چي اې جماعت دعلم او و! پر خپل علم باندي ناز مه

کوی، پر خپل ژبه مه نازیږی، که ته شاعر یې یا عربی ښه وایې نو پر خپل شعر او پر خپل عربی باندی ناز مه کوه، بلکې دخدای دیو دوست غلامی اختیار که او خپل دعلم غرور په خاړو ګډ که بیا و ګوره چی دخدای دمحبت څنګه خوندي وزړه ته عطا کیږی.

حضرت تهانوی رحمة الله عليه فرمائی چی د ابو جهل په شان عربی مور او تاسی نسو ویلای، مور تر هغه ډیر مهارت نه لرو، د عربی په ویلو سره څوک دخدای دوست نسی کیدای، په ایمان او تقوا سره دخدای دوستی حاصلیږی. د حضرت مولانا ګنګوهی رحمة الله عليه څخه چی کله پوښتنه وسوه چی ته خو ډیر لوی عالم یې، ته خو دبخاری شریف درس ورکوې ته ولی و خپل پیر حضرت حاجی امداد الله صاحب ته ورغلی وې، حضرت ورته وفرمایل چی (و خپل پیر) حضرت حاجی صاحب ته زه دمستلې دپوښتنی دپاره نه وم ورغلی بلکې پر مسئلې باندی په عمل کولو کی چی پر کوم کوم ځای به نفس غفلت او سُستی کوله او پر کوم ځای چی به نفس پر ما غالبه سو نو د حاجی امداد الله صاحب په برکت سره خپل نفس دمغلوبولو دپاره دته ورغلی وم، زه دعمل دقوت دپاره حاجی صاحب ته ورغلی وم، دعلم دپاره نه وم ورغلی.

مولانا رومی فرمائی چی اې دنیاوالو! چی هر څونه لوی مُلایان سی دنفس څخه به مغلوبه یاست، تر څو چی دخدای ددوستانو صحبت حاصل نه کړی، فرمائی

یار مغلوباں مشو هیں اے غوی

یار غالب جو که تا غالب شوی

دیو ولی الله صحبت حاصل که چی پر خپل نفس باندی غالبه سوی وی، دهغه په برکت سره به ته هم پر خپل نفس باندی غالبه سې او پر علم باندی به دعمل قوت درته عطا سی او که چیری دداسی خلګو په صحبت کی کښینستی کوم چی خپل نفس ته مغلوبه دی نو ته به هم همیشه دخپل نفس دخواشاتو غلام پاته یې ځکه چی کوم سړی خپله غلام وی هغه بل ته څنګه آزادی ورکولای سی، یو بندی وبل بندی ته

آزادی نسی ورکولای، کوم بندی چي دبنديخانې څخه راوتلی دی هغه به ددباندی څخه راځی او ضمانت به یې اخلی او هم هغه آزادی ورکولای سی، ددې څخه معنی دخدای دوستان دی چي دخپل نفس دبنده څخه خلاص سوی دی. نو زموږ بزرگ حضرت مولانا محمد احمد صاحب علماوو ته دداسی اولیاوو سره تعلق دپیدا کولو ترغیب په خپل دغه شعر کی ورکوی

نه جانے کیا سے کیا ہو جائے میں کچھ کہہ نہیں سکتا
جو دستارِ فضیلتِ گم ہو دستارِ محبت میں

ترجمہ: زه نه پوهیږم او زه نسیم ویلای چي څه به ورته عطا سی چي دستارِ فضیلت (دعلماوو لنگوټه) ورکه سی په دستارِ محبت (دالله تعالیٰ په محبت) کی.

یعنی پر لنگوټې چي دعلماوو کوم ناز وی که دهغو دغه دستارِ فضیلت دخدای دیو دوست په دستارِ محبت کی ورکه سی یعنی که علماء دخدای دیو دوست چپلکی یو څو ورځی پورته کی (یعنی په اولیاوو دخپل دنفس اصلاح وکړی) نو زه نه پوهیږم چي علماء به دکوم ځای څخه وه کوم ځای ته ورسپړی.

حضرت تهانوی رحمة الله علیه فرمائی چي دوه عالمان ماته راوله یو هغه عالم چي داویاوو چپلکی یې پورته کړی وی او داویاوو تربیت یافته وی او دوهم هغه عالم چي داویاوو صحبت یې نه وی حاصل کړی او ماته یې مه رابنوه چي کوم عالم داویاوو صحبت یافته دی او کوم یو نه دی، زه یې په پنځه دقیقې کی دربنووم چي دغه عالم صحبت یافته دی او دغه نه دی.

ما په إله آباد (هندوستان) او په مدینه شریفه کی دحاجی سلیمان صاحب پر کور باندی دغه خبره کړې وه چي وگوری دوی دانې آمله ددرختی څخه راولویدی او دهغو مریبی یعنی مَرَبَا جوړونکی هغو ته راغلی او ورته وې ویل چي زه ستاسی څخه مَرَبَا جوړوم، دواړو دانو پوښتنه ځنی وکړل چي مَرَبَا دجوړولو دپاره ته زموږ سره څه

کوہ؟ ہغہ ورتہ وویل چہ اول پہ یوہ لو ستن باندی تاسی سوری سوری کوم او ستاسی پوست او تروہی اوبہ را باسم یعنی اول ستاسی تزکیہ درکوم (یعنی پاکوم مو)، ددی وروستہ بیا تاسی پہ شیرہ کی اچوم، بیا مو پہ مرتبانہ کی ایردم، ددی وروستہ ستاسی حیثیت او قیمت بہ ڀیر لوپ سی، بیا بہ صدراعظم، پاچاھان او لوی لوی علماء او مفتی اعظم چہ دزپہ مریضان وی ہغہ بہ تاسی خوری او تاسی بہ دھغو دزپو دپارہ قوت جوپ سی، یوہ دانہی آملہ و مَرَبَا جوپونکی تہ وویل کہ داسی خبرہ دہ نو زہ دغہ تکلیف قبلوم، دوہمی دانہی آملہ و مَرَبَا جوپونکی تہ وویل چہ واہ دا ہم اوس خبرہ دہ چہ بندہ دبنده غلام سی (زہ دغہ تکلیف نہ قبلوم) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

نہ بندہ ہو کسی بندے کے بس میں
تڑپ کر رہ گئی بلبلِ قفس میں

ترجمہ: نہ دی یو بندہ دبنده پہ وس کی وی، بلبلکہ ناقارہ سوہ پہ قفس کی.

یعنی زہ پہ قفس کی ژوند نہ غوارم، زہ آزادی او بی قیدہ او سیدل غوارم، ماتہ دیوہ انسان دغلامی او دتابعداری ذلت خونند نہ راکوی. نو ہغہ مَرَبَا جوپونکی (دوہمی دانہی آملہ تہ) وویل چہ بنہ دی تہ دلہی پاتہ اوسہ، دغہ دوہمہ آملہ تر درختی لاندی پرتہ وہ، دلمر شغلو ہغہ تورہ کپہ، دھغہی شکل بیہ ہم وخراب کپی او سیرت بیہ ہم وخراب کپی، بیا یو جارو کبش پہ جارو سرہ راتپولہ کپہ او پہ یوہ بوری کی بیہ واجول او بوری بیہ ددوکان یوہ کونج تہ وغورخول. یو سپری قبض سو نو دجارو کبش خنخہ بیہ پوہنتنہ وکپہ چہ ستا سرہ دقبض دوا ستہ، ہغہ ورتہ وویل چہ ہو ستہ، واخلہ وروہ شہہ آملہ وکوپہ او ویخورہ، دیوہی روپیہ پہ حساب پنخہ سیرہ خرش سول، دقبض دلیری کولو سبب جوپ سو یعنی دمررداری دپوری وھلو خدمت ورتہ حاصل سو، مَرَبَا دجوپیدو خنخہ دانکار پہ سبب دغہ ذلیل مقام ورپہ نصیب سو او کومی آملہی چہ تربیت وکی او تکلیف بیہ پر عخان یوری او مَرَبَا جوپہ

سوه نو حکيم اجمل خان د رام پور (هندوستان) نواب ته په نسخه کي وليکل چي مر به آمله گرفته از آب گرم شسته ورق نقره پيچيده نهار منه بخورند اوس چي هغه دوهمي آملې و مَرَبَا سوي آملې ته وکتل نو حسد يې پر وکي چي داخو هغه آمله ده چي زما سره يوځای ددرختي څخه رالويدلې وه، دې ته دغه مقام څنگه حاصل سو چي لوی لوی خلگ ددې شوقين دی.

همدارنگه کوم عالم چي دخدای په دوست دخپل نفس اصلاح وکړي او صاحب نسبت سي او دهغه په صحبت کي په زرهاوو مُرده زړونه ژوندی سي او دباطني مرضو (گناوو) څخه په شفا حاصلولو سره دخدای دوستان جوړ سي، هغه وخت دده هغه ملگري کوم چي (په اولياوو) خپل تربيت نه وي کړي کله چي هغه وگوري چي وده د درده څخه ډک زړه عطا سو او دده خبري پر خلگو تاثير کوي او ډير خلگ دده وخوا ته متوجې دي نو هغه غير تربيت يافته ملگري پرده باندي حسد کوي چي دا خو هغه مُلا دی چي زمور سره يې يوځای دشرح جامي کتاب ويلی، بس يو شو ورځي دپلاني بزرگ صحبت يې حاصل کړي او ډيري مريدی په قصه اخته سو، نن خو صاحبه دده څه پوښتنه کوي بس خوندونه اخلي، دچرگانو ميلمستياوي کيږي، خلگ يې لاسونه او پښې ورمچوي، لاکن دغه غير تربيت يافته دحسد په اور کي دغه فکر نه کوي چي خلگ ولي زما و طرف ته نه دی متوجې، که تا هم خپل دنفس اصلاح کړي وای، دخپل خواهشاتو د بند او ددنیا دمحبت څخه آزاد سوي وای نو به ستا داسي حال نه وای، اوس ولي سوځي، چاچي هميشه دحق تعالی دپاره تکليفونه برداشت کړه، دخپل نفس اصلاح يې وکړه، ډير خوشکي او ترټل يې پرځان يوره بيا دالله تعالی سره خاص تعلق، خاص نسبت ورته حاصل سو، هغوته به انعامونه ولي ورنه کړل سي چاچي دخدای دپاره (دگناوو په نه کولو) سره خپل ځان سوځلي وي او يو جهان يې په خپل خوشبويي سره معطره کړي وي او ددې چرگانو ميلمستياوي او

دخلگو عزتونه داو لیاوو دپاره هیخ اهمیت نه لری، که دهغو دباطن حال پر تا بښکاره سی چی په لکو سلطنتونه دهغو و مخته هیخ هم نه دی نوته به هم خپل ځان دمجاهدې په اور کی وسوځې، بس ته هم مجاهده وکه (یعنی دگناوو شخه ځان وساته) بیا وگوره چی څه درته حاصلیری.

دحضرت تهانوی صاحب سره یو عالم بحث وکی، هغه عالم ورته وویل چی دنفس داصلاح فرضیت خو زه تسلیموم لاکن دْمُزْگَی (یعنی دپیر) څه ضرورت دی، زه د کتاب په ویلو سره خپله اصلاح کوم، حضرت تهانوی ورته وفرمایل چی مُلا صاحب تزکیه (دنفس اصلاح) فعلی لازم دی که فعلی متعدی، هغه وویل چی فعلی متعدی دی، بیا حضرت پوښتنه ځنی وکړه چی آیا فعلی متعدی هم دفعلی لازم په شان پر خپل فاعل باندی خلاص سی. الله اکبر څونه علمی ټکی یې بیان کړی. حضرت تهانوی فرمائی چی حق تعالی دشریعت او طریقت ټول مسائل پر ما باندی واضح (خلاص) کړی دی، تر لوی لا لوی عالم راوله (دهغه دهر سوال جواب به) تر پنځه دقیقې زیات وخت راڅخه ونه نیسی چی انشاء الله هغه ته به اطمینانی جواب ورکم. هغه سوال کونکی هم لوی عالم وو، په فکر کی ولویدی چی رشتیا هم فعلی متعدی خو پر فاعل باندی نه تمامیری، جَاءَ زَيْدٌ جَاءَ فعلی لازم دی پر فاعل باندی تمام سو لاکن تزکیه خو فعلی متعدی دی، ددې دپاره یو مُزْگَی (یعنی پیر) باید وی او یو مُزْگَی (یعنی مُرید) باید وی.

وگوری صحابه کرامو هم دخپل نفس تزکیه خپله نسوای کولای، الله تعالی فرمائی ﴿يُزَكِّيهِمْ﴾ زمور نبی داصحابو تزکیه کوی، نبی ﷺ داصحابو تزکیه وکړل، درسالت شخصیت داصحابو دزړو تزکیه وکړه. نن هم هغه درسول نابین اولیاء کرام دخدای درضا دپاره په دې پاته او تیر دوران کی دتزکیې فریضه پوره کوی. اې دخلگو دحق تعالی عاشقان پیدا کړی، شمسُ الدین تبریزی پر خپل ځای سته هغه یوازی دمولانا رومی رحمة الله علیه دزمانې دپاره خاص نه وو، تر قیامته پوری به داسی ډیر

شمسُ الدین تبریزی پیدا کیری کوم چى مولانا جلالُ الدین رومی به مولائې روم
جوړوی. ما یوه دعا کړې ده تاسی هم دغه دعا وکړی

یارب ترے عشاق سے ہو میری ملاقات
قائم ہیں جن کے فیض سے یہ ارض و سماوات

ترجمہ: اې ربه ستا دعا شقانو سره زما راو کړې ملاقات، دچا په فیض سره چى ولاړ دى
دغه مخکه او آسمان.

زه دخدای دعا شقانو دلیدلو ډیری دعاوی کوم او یوه پلا ما دغه شعر هم ووايه

دل چاہتا ہے ایسی جگہ میں رہوں جہاں
جیتا ہو کوئی درد بھرا دل لئے ہوئے

ترجمہ: زړه مې غوړای چى داسی ځای وه اوسیرم چیری چى یو څوک ددرده ډک زړه
سره اوسیری.

یعنی لکه حاجی امدادالله صاحب، لکه شمسُ الدین تبریزی، لکه مولانا رومی،
لکه مولانا اشرف علی تھانوی صاحب یعنی دلوی لوی اولیاوو سره زه ژوند غواړم او
دهغو سره مرگ غواړم، دغه خواهش ما په دغه شعر کی هم بیان کړی دی.

مری زندگی کا حاصل مری زیست کا سہارا
ترے عاشقوں میں جینا تیرے عاشقوں میں مرنا

ترجمہ: زما دژوند حاصل زما دژوند مقصد ستا دعا شقانو سره ژوند ستا دعا شقانو سره
مرگ.

زما محترم دوستانو! دصاحبِ نسبت او ولی الله دجوړیدو طریقہ چى نن زه
درته بیانوم دا ټوله زموږ دبزرگانو برکت دی، دا ټوله زما محترم بزرگان دی. زه
دنصیحت دپاره دلته نه یم راغلی، دخادم په حیثیت راغلی یم ځکه چى دغه ممبر
دلویانو ځای دی، الله تعالی دی زموږ دبزرگانو ارواح په انوارو سره معموره کړی، دغه

ممبر دهغو دا اولادو حق کيږي.

زمور بزرگانو فرمايلي دي چي ولي الله دجوږيدو اول شرط تواضع (عاجزي) ده، حديث پاك دي ﴿مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ﴾ ﴿مُكَاوَلَة ص ۲۳۲﴾ نفس لبر ﴿مَنْ تَوَاضَعَ﴾ (عاجزه) كول پكار دي دهغه وروسته د ﴿رَفَعَهُ اللَّهُ﴾ (لوږ مقام) دي لاکن عاجزي به دمقام د حاصلولو په نيت نه وي، په دې خاطر نبی ﷺ د ﴿مَنْ تَوَاضَعَ﴾ وروسته ﴿لِلَّهِ﴾ داخل کړي. نو معلوم سول چي پر عاجزي باندي دلور مقام انعام هغه وخت ورکول کيږي چي دغه عاجزي لله (يعني دالله دپاره) وي، يعني دکار او انعام په مابين کي يې لله ولي داخل کړي، دا دفع ده دخل مقدر دي يعني داسي نه وي چي يو شوک دا فکر وکړي چي څه لوږ مقام ورکول کيږي نو راسه عاجزي اختيارکه، شوک چي دلور مقام د حاصلولو په نيت عاجزي اختيار کړي نو په بنکاره خو به عاجزي وي مگر په حقيقت کي به تکبر (لويي) وي، په دې خاطر نبی ﷺ لله داخل کړي او دغه لام دتخصيص دي مطلب يې دادی چي خاص دخداي دپاره عاجزي اختيار که.

نن که مور پيسه داره يو او مور ډيره دنيا لرو نو مور دا فکر کوو چي مور ته څه ضرورت دي چي دا ولياوو چپلکي پورته کو، لاکن زما محترم دوستانو! نن دلته دمنثوي شريف درس شروع دي، دغه صاحب منثوي مولانا جلال الدين رومي شوک وو، د شاه خوارزم (دسلطنت بلخ دپاچا) سکه لمسي وو، مولانا رومي صاحب دپاچا لمسي وو، دي يو غريب ملا نه وو چي فکر يې کړي وي چي راسه پيري مريدي وکه يو څه دوکان روښانه که چي نذرانې، حلواوي او شکرانې درته راسي، دده سره دونه دنيا وه چي کله به دي دبخاري شريف درس د ورکولو دپاره په جوپان کي روان وو نو شاگردانو به يې دشا دخوا چپلکي په لاس کي اخيستي وې او پسي څغستل به يې، دونه عزت ورته حاصل وو.

لاکن کله چي شمس الدين تبريزي رحمة الله عليه دغه دعا وکړه چي خدايه

دشمسُ الدین تبریزی آخری وخت رامعلومیری، زما پہ سینہ کی چی ستا دمحببت د اور کوم امانت دی، ته یو داسی خپل بنده راته عطا کہ چی دهغه وسینې ته دغه امانت ورنقل کړم، یو داسی سینہ راته عطا کہ چی ددغه قیمتی امانت لایق وی. په زړه کی خدای تعالیٰ ور واچول چی ای شمسُ الدین تبریزی قونیه (ترکی) ته ولاړ سه زما یو بنده جلالُ الدین رومی دی، زما دمحببت د اور امانت چی تر مخکی او آسمان ډیر قیمتی دی دهغه وسینې ته یې ورنقل کړه، دهغه سینہ ددې لایقه ده.

دخدای دمحببت دغه امانت ولی تر مخکی او آسمان قیمتی دی؟ په دې خاطر چی مخکی او آسمان انکار وکړی ﴿فَأَبَيْنَ أَنْ يَّحْمِلْنَهَا﴾ مخکی او آسمان غوندی لوی مخلوق چی دکوم امانت دپورته کولو شخه ویریدل او انکار یې وکړی، هغه امانت دخدای دعاشقانو زړو قبول کړی، کوم زړه چی یونیم سیر دی مگر دا یونیم سیر مه بولی، مولانا جلالُ الدین رومی رحمة الله علیه فرمائی

در فراخ عرصه آل پاک جاں
تنگ آید عرصه هفت آسمان

داولیاوو په وجود کی، دهغو په زړو کی دونه پراخی سته چی د اووه سره آسمانو پراخی دهغه ومخته تنگه سی ځکه چی اولیاء الله دحق لمرونه دی یعنی دحق تعالیٰ خاص بندگان دی، الله تعالیٰ په خپل فضل سره دهغو په زړو کی دونه پراخوالی پیدا کړی چی اووه سره آسمانونه دهغه بندیان معلومیږی. دجگر مراد آبادی یو شعر دی

کبھی کبھی تو اسی ایک مشت خاک کے گرد
طواف کرتے ہوئے ہفت آسمان گزرے

ترجمہ: کله کله پردې یومټ خاوره (دعاشق زړه) باندی اووه سره آسمانو طواف وکی. نو وگوری مولانا رومی رحمه الله علیه خپل ځان ته ونه کتل چی زه څوک یم، کله چی دشمسُ الدین تبریزی بستر دشاہ خوارزم (پاچا) لمسی پر سر ایسبی وو نو یو

شعریں و وایہ چی

این چین شیخ گدائے گُو بہ گُو
عشق آمد لا ابالی فَا تَقْوَا

زہ دونہ لوی شیخ او عالم وم مکر نن دالله تعالیٰ عشق ماتہ دغہ شرف (عزت) راو بخبئی
چی کوخہ پہ کوخہ دشمسُ الدین تبریزی غلامی کوم. لاکن دا دتبریزی غلامی نہ وہ،
دالله تعالیٰ غلامی وہ، دالله تعالیٰ دپارہ بی خپل عُخان ختم کپی وو، داو لیاوو قدر هغه
شوڪ کوی دچا پہ زپہ کی چی دخدای طلب او تندہ وی.

خواجه عزیزالحسن مجذوب صاحب دپیتی کمشنر وو او دی دوازده (۱۲)
پاس وو او دالہ آباد (هندوستان) دیونیورسٹی (پوهنتون) خخہ بی د بی ای سبق ویلی
وو لاکن دحضرت تھانوی رحمة الله عليه دیو شو ورخو دصحبت خخہ چی بی
دخدای دوستی حاصلہ کرہ، دخدای پہ تعلق سرہ مشرف سو او کلہ چی دشینخ
دخانقاہ خخہ تلی نو بی (وشیخ تہ) وفرمایل

نقش بتاں مٹایا دکھایا جمالِ حق

ترجمہ: دنبایستو نقش دی دزپہ خخہ راپاک کپی، دخدای جمال دی رابنکارہ کپی

آنکھوں کو آنکھیں دل کو میرے دل بنا دیا

ترجمہ: سترگی دی راسترگی او زپہ دی رازپہ کپی

آہن کو سوزِ دل سے کیا نرم آپ نے

ترجمہ: وسپنہ (زپہ) دی دخپل زپہ پہ اور سرہ رانرمہ کپی

نا آشنائے درد کو بسکل بنا دیا

ترجمہ: (دخدای دمحببت) د دردہ بیگانہ دی پہ درد کی ناقرارہ کپی

مجذوب در سے جاتا ہے دامن بھرے ہوئے

ترجمہ: مجذوب ستا ددر بارہ خخہ دك لمن روان دی

صد شکر حق نے آپ کا سائل بنا دیا

ترجمہ: سل وارہ شکر دی چھی حق تعالیٰ ستا سرہ تعلق راہہ نصیب کپری

او بیا خہ وسول (دنیاوی تعلیم یافتہ) خواجہ صاحب دُعَلماوو پیر جوړ سو (زمور پیر) حضرت مولانا ابرارالحق صاحب ہم دی خپل مشاور(صلاح ورکوونکی) جوړ کی. یو عالم (دخواجہ صاحب وپیر) مولانا اشرف علی تھانوی صاحب تہ ولیکل چھی ما خواجہ عزیزالحسن مجذوب صاحب خپل مُصلح(اصلاح کوونکی) او شیخ جوړ کپری نو حضرت تھانوی صاحب پہ جواب کی ورتہ ولیکل چھی بی مثالہ انتخاب دی کپری دی. ولی صاحبہ دا دوازده (۱۲) پاس، بی ای، ڈپٹی کمشنر، انگریزی پوہ دُمَلایانو پیر جوړپیری، ولی صاحبہ دا علماء دیو انگریزی پوہ ومختہ زنگنونه کت پہ ادب ناست دی، مفتی جمیل احمد تھانوی دجامعہ اشرفیہ لاهور (پاکستان) مفتی ہم خواجہ صاحب خپل پیر جوړ کپری او داصلاح دپارہ یی خط او کتابت ورسره کوی، مفتی صاحب وخپل پیر خواجہ صاحب تہ ولیکل چھی ماتہ یو طریقہ راو بنوہ چھی دخدای سرہ تعلق راتہ عطا سی، خواجہ صاحب پہ جواب کی ورتہ ولیکل چھی دپیر ومختہ بیلہ دنفس پہ ختمولو سرہ خدای تعالیٰ نسی حاصلیدای او ومفتی صاحب تہ یی دغہ شعر ولیکی

پیش	مرشد	ذلیل	ہوجاؤ
متع	بے	دلیل	ہوجاؤ
پھر تو	سچ	مجھ	جمیل
یعنی	حق	کے	خلیل
			ہوجاؤ

ترجمہ: دپیر ومختہ حُان ذلیلہ کہ(یعنی حُان ہیخ ہم مہ بولہ)، (دپیر) بی دلیلہ امر منونکی سہ، بیا پہ رشتیا سرہ جمیل(بنایستہ) سہ یعنی دحق تعالیٰ خلیل(دوست) سہ. یو سږی وخواجہ صاحب تہ وویل چھی (دحق تعالیٰ دمحببت دشراہو) کوم

دولت چچی تا (دخپل پیر) حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ شخہ حاصل کړی دی هغه ماته هم راکه، نو خواجه صاحب ورته وفرمایل

مے یه ملی نہیں ہے یوں قلب و جگر ہوئے ہے خوں
کیوں میں کسی کو مفت دوں مے مری مفت کی نہیں

ترجمہ: دغه شراب په آسانه سره نه دی حاصل سوی (دگناوو په پریبنولو سره می) خپل زړه او مخگر وینی کړی دی، زه یې ولی چاته مفت ورکم، زما شراب په مفت نه دی.

دغه سرې ته یې وفرمایل چچی (دخدای دمحبت) دغه دولت داسی په مفت نه پیدا کیری اول (دگناوو دنه کولو) تکلیفونه یوسه، خپل نفس ختم که بیا دزړه شخه (په صحیح معنی) زړه جوړ پیری، فرمائی

آئینه بنتا ہے رگڑے لاکھ جب کھاتا ہے دل
کچھ نہ پوچھو دل بہت مشکل سے بن پاتا ہے دل

ترجمہ: زړه هغه وخت هینداره (روبنانه) کیری چچی (دخدای په لار کی) په زرهاوو تکلیفونه پر تیرسی، پوښتنه مه کوه زړه په ډیر مشکل سره زړه جوړ پیری.

حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ فرمائی که دحق تعالی دوستی په آسانی سره حاصلیدای نو خلکو به په آسانی سره دلاسه هم ورکولای، دغه دوستی به ددنیا په عوض خرشیدلای، په دې خاطر حق تعالی دمجاهداتو (دگناوو دپریبنولو) وروسته حاصل پیری. اللہ جل جلالہ فرمائی

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾

کوم خلگ چچی زمور په لار کی زحمت باسی مور دهغو دپاره ترخپل درباره پوری درار سیدو بی شماره دروازې خلاصی کړو. کوم نعمت چچی په تکلیف سره حاصل سی دهغه قدر کیری لاکن (دخدای دلاری) دزحمت انعام خوهم ډیر لوی دی.

خواجه صاحب فرمائی

پہنچنے میں ہوگی مشقت جو بے حد
تو راحت بھی کیا انتہائی نہ ہوگی

ترجمہ: تر (جنتہ پوری) در سیدو تکلیفونہ کہ بی حدہ وی نو آیا آرام بہ ہم بی انتہا نہ وی.
کوم زہرہ تہ چی اللہ تعالیٰ راسی نو ٲولہ کاینات بی تر نظر ولو پیری، سلطنت،
تخت او تاج بی تر نظر ولو پیری. خواجہ صاحب فرمائی

یہ کون آیا کہ دھیمی پڑگئی لوشع محفل کی
پٹنگوں کے عوض اڑنے لگیں چنگاریاں دل کی

ترجمہ: دا شوک راغلی چی دمحفل دخر اغ رو بننایی کمہ سول، دپروانو پہ شان می دزہ
بخر کی پور تہ سوے.

زما دوستانو! اوس بہ زہ بیان ختم کم ءککہ چی زما ارادہ صرف دپنءلسو
دقیقو دیبان وہ، ما ویل چی زہ بہ دمولانا (مسعود شمیم صاحب) شخہ پو بنستہ و کم
چی ستا سرہ شو نہ وخت ستہ، زہ بہ پہ وخت کی دمولانا مسعود صاحب تابع ہم ءککہ
چی دی زمور دمشرانو دا اولادو شخہ دی.

﴿پردے ءحای باندی مولانا مسعود شمیم صاحب مدظلہ دیبان دجاری ساتلو فرمایش
وکی چی ستاسی مجلس خو بہ انشاء اللہ بیا پہ بل حج کی راہہ نصیب کیبری، پردے
ءحای باندی حضرت صاحب بیرتہ بیان شروع کرے﴾

نو دشمسُ الدین تبریزی دخو ورءو دصحبت وروستہ پر مولانا رومی صاحب
باندی حق تعالیٰ دعلم دروازے خلاصی کرے. دا ولیاوو دصحبت، خدمت او تربیت پہ
برکت چی کوم عالم دخدای دوست جو رسی دہغہ پہ علم کی او دیو غیر تربیت یافتہ
عالم پہ علم کی شہ فرق بی؟ ددے مثال واورے، حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ فرمائی
چی یو حوض وکیندہ او ہغہ د اوبو ٲک کہ، بیا بیرتہ اوبہ ءحنی ایستل شروع کہ، تر شہ
وختہ بہ دغہ اوبہ راباسے، یوہ ورء بہ اوبہ ختمی سی، او کہ حوض دونہ وکیندل سی

چی چینه پیداسی، دمخکی دلانندی شخه اوبه راپورته سی نو ددغه حوض اوبه نسی ختمیدای، دامثال دی دهغو اولیاوو دعلم کوم چی دخدای ددوستانو چپلکی په پورته کولو سره، دگناوو شخه دغان په ساتلو سره، دذکر او فکر په دوام سره یعنی داو لیاوو په صحبت او په ذکرالله او دالله تعالیٰ په مخلوق کی په فکر سره عطا کیری یعنی هغه دغه فکر کوی چی دآسمان، مخکی، لمر او سپورمی دپیدا کولو خه مقصد دی، ددوی پیدا کونکی خوک دی، دهغه پر مور بانندی خه حق دی او داسی نور. دانه چی خوره اوچینه یی او مست اوسه. ددې په برکت سره واو لیاوو ته دالله تعالیٰ دطرفه شخه داسی علم عطا کیری کوم چی هیخکله نه ختمیری لکه داوبو چینه چی همیشه اوبه عنی راوئی.

مولانا جلال الدین رومی رحمة الله علیه چی دنسبت خاوند سو نو اته ویشتم نیم زره (۲۸۵۰۰) شعرونه الله تعالیٰ دده دژبی شخه ادا کرل. حق تعالیٰ چی پر چا دعنایت نظر وکی هغه صاحب نسبت سی. مولانا رومی رحمة الله علیه فرمائی چی کله زه شعر ووایم نو بعضی وخت زه فکر کوم چی ددې شعر قافیه (دوهمه مصرع) به خنگه وی، فرمائی

قافیه اندیشم و دلدار من
گویم من دیش جز دیدار من

کله چی زه وقافیې (دوهمی مصرع) ته فکر وکم نو زما محبوب (الله تعالیٰ) دآسمان شخه برغ راباندی وکی چی ای جلال الدینه! فکر مه واهه، بس زما وطرف ته متوجی اوسه، مثنوی خو زه په تالیکم، مضمونونه او قافیه به هم زه په زره کی در اچوم. په آخر کی یوه قصه مولانا رومی رحمة الله علیه راپورته کره، کله چی دمثنوی شریف (دکتاب) شپړ لوی لوی دفترونه مکمله سول، اته ویشتم نیم زره (۲۸۵۰۰) شعرونه وسول، په سلهاوو قصې پکبنی بیان سوې نو الله تعالیٰ ددې کتاب دالهامی کیدو په

ثبوت کی دخپل علم دلمر شعلې دمولانا رومی رحمة الله عليه دزړه څخه ایسته کړې
یعنی دعلم او معارف چی کوم غیبیه واردات (دغیبو څخه) دحق تعالی دعلم ددریاب
څخه پر زړه را روان وه هغه بند سول، نو مولانا رومی رحمة الله عليه پوه سو چی اوس
مثنوی شریف ختمیږی او حق تعالی دغه آخری قصه نیم حاله پریږدی، هغه وخت یې
وفرمایل چی اوس دغیبو څخه مضمونونه (پر زړه باندی) نه راغی، په دې خاطر اوس
په مضمونو کی خونند نه دی پاته، لهندا زه دخپل ځانه هیڅ نه وایم، اوس چپ او سیدل
بنه دی، فرمائی

اے حسام الدین درچه بند کن
سخت خاک آلود می آید سخن

زما دباطن چینه وچه سو ه لهندا اوس زما په اوبو کی خاوری را روانی دی یعنی په خبرو
کی می اوس نور نسته، لهندا اوس زه پر خپله ژبه باندی بندیز لگوم، فرمائی

چون فتاد از روزن دل آفتاب
ختم شد واللہ اعلم بالصواب

زما دزړه دقفسچې ومخته چی دالله تعالی دعلم کوم لمر مضمونونه را اچول هغه دزړه
دمخ څخه په آسمان کی ډوب سو. لهندا دغه مثنوی ختم سول، دغه دمثنوی شریف
داته ویشته نیم زرو (۲۸۵۰۰) اشعارو څخه تر ټولو آخری شعر دی، نن مثنوی شریف
ختمیږی او دغه لمر لویږی او ددې وروسته دمولانا جلال الدین رومی رحمة الله عليه
دژوند لمر هم ولویږی (یعنی وفات سو) او دلمر لویږی وخت بنخ هم سو، که څه
هم وفات خو یې سهار سوی وو لاکن په جنازه کی یې دونه انسانان وه چی اوږه پر
اوږه کیدو سره او دمیری په گام په تگ سره مابنام سو. په مثنوی شریف کی مولانا
جلال الدین رومی رحمة الله عليه یوه پیشگویي هم کړې وه چی یو نور جان به پیداسی
کوم چی دغه مثنوی شریف به پوره کړی.

لہذا حضرت تھانوی صاحب فرمائی چھی ددې پیشگوئی مصداق مفتی الہی بخش کاندھلوی صاحب دی کوم چھی شپہر سوہ کالہ وروستہ پہ کاندھلہ (ہندوستان) کی پیدا سوہ . داللہ تعالیٰ قدرت تہ وگوری چھی (مولانا رومی) شپہر سوہ کالہ تر مخہ پیشگوئی وکړل کوم چھی اللہ تعالیٰ شپہر سوہ کالہ بعد پورہ کړل .

حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ فرمائی دوہ کتابونہ چھی څوک وواپی ہغہ بہ دخدای تعالیٰ دعشق او محبت دولت حاصل کړی یو کتاب مثنوی مولانا روم او دوہم گُلزار ابراہیم دی، دغہ داللہ تعالیٰ طلب پیدا کونکی کتابونہ دی . زما محترم دوستانو! نن سبا مثنوی شریف ویل او پہ ہغہ پوہیدل مشکل دی لاکن زما دمثنوی شریف شرح کوم چھی د "معارفِ مثنوی" پہ نامہ سرہ (چاپ سوې) دہ، مشایخو خوبنہ کړې دہ او گُلزار ابراہیم ہم راوغواړی ځککہ چھی پہ گُلزار ابراہیم کی ہم عجبہ عارفانہ شعرونہ دی، ما اوس پہ حرم شریف کی دہغہ یو څو شعرونہ وړاندی کړہ، ما پہ ہغہ کی عرض وکړی چھی کلہ پرزپہ باندی داللہ تعالیٰ فضل وسی بیا (سپری تہ) دغہ کعبہ شریفہ کعبہ شریفہ معلومہ سی، دکور سرہ محبت ہغہ وخت وی کلہ چھی دکور دخاوند سرہ محبت وی، کومو خلگو چھی دخدای ددوستانو څخہ داللہ تعالیٰ محبت زدہ کړی ہم ہغوتہ دکعبی شریفی محبت ورمعلومیږی، کنې ډیرو خلگو پہ جوش کی ومکې شریفی تہ ہجرت وکی او راغلہ، پہ ویلو سرہ خو (داللہ تعالیٰ) کور تہ نژدې سول لاکن کور تہ څہ نژدې سول بلکې ریال تہ نژدې سول (چھی ریال څنگہ ډیر کړو).

دمولانا شاہ محمد احمد صاحب شعر دی

کسی کو آہ فریبِ کمال نے مارا
میں کیا کہو مجھے فکرِ مال نے مارا

ترجمہ: آہ څوک دخپل کمال دوکې وھلی دی (یعنی خپل ځان کمالدارہ بولی)، زہ څہ درتہ ووايم زہ دخپل انجام فکر وھلی يم (چھی زما خاتمہ بہ څنگہ وی).

ما پہ دغہ شعر کی داسی ترمیم کپی دی

کسی کو آہ فریبِ کمال نے مارا
میں کیا کہو مجھے فکرِ ریال نے مارا

ترجمہ: آہ خوکِ دخیلِ کمالِ دوکپیِ وہلی دی، زہ خہ درتہ وواہم زہ دریالِ فکرِ وہلی
ہم (یعنی ریالِ خنگہ دیر کم). (پر دغہ شعر باندی تولو بیان اوریدونکو وخندل)
خلگِ دخیلِ ملکِ شخہ مکپی شریفی تہ راسی لاکن دحرم شریف لمونخونہ
غنی پاتیری او ہغہ ریالونہ حسابی.

دگلزارِ ابراہیمِ عجبہ شعرونہ دی، فرمائی

کعبہ میں پیدا کرے زندیق کو

ترجمہ: یہ کعبہ شریفہ کی زندیق (دکافرانو سردار اُوجہل) پیدا کپی.

اُوجہل پہ کعبہ شریفہ کی پیدا سو، ددہ مور طواف کوی دطواف پہ حالت کی دی
پیدا سو. گُلزارِ ابراہیم (دخدای قدرت بیانوی چی خنگہ قدرت لری) فرمائی

کعبہ میں پیدا کرے زندیق کو

ترجمہ: یہ کعبہ شریفہ کی زندیق پیدا کپی

لاوے بت خانہ سے وہ صدیق کو

ترجمہ: دبتخانہی شخہ ابوبکر صدیق راولی

اہلیہ لوط نبی ہو کافرہ

ترجمہ: دلوط عليه السلام نبی بنخہ کافرہ وی

زوجہ فرعون ہو وے طاہرہ

ترجمہ: دفرعون کافر بنخہ مُسلمانہ وی

زادہ آزر خلیل اللہ ہو

ترجمہ: دآزر زوی ابراہیم خلیل اللہ سی

اور کنعان نوح کا گمراہ ہو

ترجمہ: او دنوح عليه السلام زوی کنعان گمراہ سی

دیر کو مسجد کرے مسجد کو دیر

ترجمہ: دمندر (دھندوانو دعبادت خای) خنخہ مسجد جوہ کپری او دمسجد خنخہ مندر

غیر کو اپنا کرے اپنے کو غیر

ترجمہ: بیگانہ دغان کپری او خپل بیگانہ کپری

فہم سے بالا خدائی ہے تری

ترجمہ: دفکر خنخہ لوہہ دہ خدایی ستا

عقل سے برتر خدائی ہے تری

ترجمہ: دعقل خنخہ لوہہ دہ خدایی ستا

دا دکلزار ابراہیم کتاب شعرونہ دی، حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ ناحقہ نہ دی فرمایلی چہی دغہ کتاب وایاست، رشتیا ددہی پہ ویلو سرہ معرفت (دخدای تعلق) پیری۔ بزرگانو فرمائی دی چہی کلہ درہ کارہ و کپل سی نو (سپری تہ) بہ پہ زہہ کی داللہ تعالیٰ خاص نور او خاص دوستی حاصلہ سی، زہہ ہغہ وخت دزہہ ویلو لایق کیری چہی پہ ہغہ کی داللہ تعالیٰ محبت راسی، کنہی ہغہ زہہ پہ بنکارہ خو زہہ پی لکہ داوبو والہ چہی پہ مجازی اسنادو کی ہغہ تہ ہم والہ ویل کیری پہ کومہ کی چہی اوبہ نہ بہیری، داسی وایی چہی نہر جاری (یعنی والہ بہیری) حالانکہ اوبہ بہیری والہ کلہ بہیری۔ ہمدارنگہ زمور زہونہ خو دی لاکن داللہ تعالیٰ دقرب دریاب پہ ہغہ کی نستہ، زہہ ہغہ وخت دزہہ ویلو لایق کیری کلہ چہی پہ ہغہ کی داللہ تعالیٰ دقرب اوبہ تیری سی یعنی استدلالی او عقلی ایمان پہ حالی او وجدانی ایمان سرہ بدل سی۔

حضرت تھانوی صاحب فرمائی چہی دخدای سرہ عامہ دوستی خو ہر مسلمان

تہ حاصلہ دہ او خاص دوستی اولیاوو تہ عطا کیری، زہہ پی محسوسوی چہی خدای

زما ملگری دی ﴿وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ﴾ خپل خاص عاشقانو ته اللہ تعالیٰ خپله رابطہ ورکړی کومو ته چی مخ کی د ﴿وَزِدْهُمْ هُدًى﴾ مقام نصیب سی، خالی تر ﴿انَّهُمْ فِتْيَةٌ اٰمَنُوْا﴾ پوری نه، په ﴿اٰمَنُوْا﴾ سره صرف دا مقام نه حاصلیری ﴿وَزِدْهُمْ هُدًى﴾ کله چی په هدایت کی پیروالی راسی بیا د ﴿وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ﴾ مقام ورته عطا کیبری یعنی دحق تعالیٰ سره خاص رابطہ سپری ته عطا سی، کوم چی خواجه صاحب داسی بیانوی

هم تم ہی بس آگا ہیں اس ربطِ خفی سے
معلوم کسی اور کو یہ راز نہیں ہے
تم سا کوئی ہمدم کوئی دمساز نہیں ہے
باتیں تو ہیں ہر دم مگر آواز نہیں ہے

ترجمہ: (ای اللہ) زہ او ته بس خبر یو (دزړه) په دغه پټه رابطه، دغه راز بل چاته نه دی معلوم، ستا غوندی ملگری او همراز نسته، (په زړه کی) خبری خو هر وخت سته مگر آواز نسته.

حضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ فرمائی (دخدای دعاشقانو) په زړو کی هر وخت (دحق تعالیٰ دطرفه شخه) یو برغ وی چی دغه کار وکه دغه مه کوہ، داللہ تعالیٰ سره دخاص تعلق وروسته دغیبو شخه هر وخت (دخدای ددوستانو) رهنمایی کیبری.

زما دوستانو! نن هم زمور قیمت لوړیدای سی، زہ دزړه ددرده شخه یوہ خبره درته کوم چی نن اُمّتِ مُسلمه په مور (عُلماوو) کی دحاجی امداد اللہ صاحب، مولانا گنگوہی، مولانا قاسم نانوتوی، مولانا تھانوی، مولانا اسمعیل شہید، حضرت جنید بغدادی، حضرت بایزید بسطامی غوندی اولیاوو په تلابن کی دی چی یو غای داسی وفاداره عاشقان دخدای هم سته، نن اُمّت مور دخپل بزرگانو پر پیمانہ باندی تلی.

زما محترم دوستانو! بزرگانو فرمائی دی چی دحق تعالیٰ سره دوستی شخه

ناممکنہ کار نہ دی، لکہ خنگہ چی می مختہ عرض درتہ و کپی چی دخدای دوستی
 دناممکنہ خبرو شخہ نہ دہ، نبوت خو ناممکنہ دی لاکن دخدای دوستی آسانہ دہ.
 حضرت تھانوی رحمۃ اللہ علیہ فرمائی چی د دوو شیانو شخہ دوستی جو رپری، یو
 ایمان دوہم تقوا ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ نو نیمہ دوستی خو ٲولو مسلمانانو تہ
 حاصلہ دہ یعنی ایمان خو الحمد للہ ٲولوتہ حاصل دی بس دتقوا لو ر مقام ہم حاصل
 سی نو ددې نوم دخدای دوستی دہ او حضرت تھانوی رحمۃ اللہ علیہ وفرمایل چی
 دخدای دوستی ددرو شیانو شخہ عطا کیری اول دغہ چی دخدای دیو دوست سرہ
 دی تعلق پیدا کرل سی کہ چیری دہغہ صحبت ورسیری خو سبحان اللہ، کنی دخط
 پہ ذریعہ دی خپلہ اصلاح پہ وکی.

حضرت تھانوی رحمۃ اللہ علیہ دحضرت شاہ فضل رحمن گنج مراد آبادی
 دغہ خیرہ نقل کرې دہ چی قاز پہ روس کی یوہ چوغکہ دہ، ہغہ دروس شخہ
 ہندوستان پاکستان تہ راعی او دراتگ تر مخہ دروس پہ غرو کی ہگی واپوی بیا
 راسی، بیا ددې غای شخہ پہ خپل توجہ سرہ ہغہ ہگی گرمہ بی او کلہ چی بیرتہ روس
 تہ ولاړہ سی نو وگوری چی دتوجہ دگرمی شخہ بی دہغو ہگی شخہ چیچان پیدا
 سوی وی، حضرت شاہ فضل رحمن صاحب فرمائی چی دچوغکو پہ توجہ کی خدای
 داسی طاقت ایبسی دی نو دخدای ددوستانو پہ ارواح کی بہ خونہ تاثیر وی. لہذا کہ
 چاتہ داویاوو صحبت حاصل نہ وی نو پہ خط او کتابت سرہ ہم اصلاح کیدای سی،
 داویاوو پہ توجہ او دعاوو کی اللہ پاک خاص تاثیر ایبسی دی.

حضرت تھانوی رحمۃ اللہ علیہ فرمائی چی یو صاحب نسبت بزرگ دجذب
 پہ حال کی داللہ تعالیٰ پہ حضور کی پہ مراقبہ (فکر) کی ناست وو، یو دم بی سترگی
 خلاصی کرې یو سپی تیریدی پر ہغہ بی سترگی ومبنتی، حضرت تھانوی فرمائی چی
 ہر چیری بہ دغہ سپی ولاړی نو ٲولہ سپیان بہ ددہ ومختہ پہ ادب سرہ کبینستل، بیا

یې په خندا وفرمایل چې ظالم شیخ الکلاب (دسپیانو شیخ) جوړ سو، نو چې داویاوو دنظر پرحیوانانو باندی داسی تاثیر دی نو زما دوستانو! څه درته ووایم چې پرانسانانو باندی به دهغو نظر څونه تاثیر کوی.

زما څخه (دپاکستان) دټنډو جام په بنار کی دنباتاتو دشعبی خلگو پوښتنه وکړه چې داویاوو دصحبث څه ضرورت دی او دغه سوال کونکی کوم خلگ وه، څو کسان ایم ایس سی او څو کسان پی ایچ ډی وه (یعنی ټوله ډیر تعلیم یافته وه) چې دامریکا او جرمنی څخه یې دډاکټری اسنادونه حاصل کړی وه، ما ورته وویل چې تاسی دنباتاتو پر تحقیق باندی چې کوم اسنادونه حاصل کړی دی نو تاسی دلته په خپله شعبه کی څه کار کوی، هغو راته وویل چې مور د دیسی آم (دآمو یو قسم) څخه لنگړا آم (دآمو یو بڼه قسم) جوړه وو، ما پوښتنه ځنی وکړه چې څنگه یې جوړه وی، هغو راته وویل چې مور د دیسی آم ددرختی بناخ دلنگړا آم ددرختی د بناخ سره پیوند کړو او ټینگ یې وتړو، لږ غوندی فاصله هم نه پریردو، ټینگه رښکی هم پر وتړو چې ونه بنوری ځکه چې که دیوه ورښتنه فاصله هم پکښی پاته سی نودلنگړا آم خوندا، بوی او رنگ وهغه دیسی آم ته نسی منتقل کیدای.

بس ما ورته وویل چې تاسی په خپله خبره کی بند راغلاست او اقراری مجرمان سواست، ستاسی په خبره کی ستاسی دسوال جواب دی، ما عرض ورته وکی چې تاسی راته وویل چې مور د دیسی آم څخه لنگړا آم جوړه وو، همدغه رنگه دخدای په فضل سره دعام زړه څخه خاص زړه جوړیدای سی، لکه څنگه چې دلنگړا آم په پیوند سره دهغه ټوله خوی بوی په دیسی آم کی نقل سی او دیسی آم لنگړا آم سی همدغه رنگه که یو څوک عام زړه یعنی غافله زړه دخدای دیو دوست دزړه سره پیوند کړی نو هغه غافله زړه به دولی الله زړه جوړ سی او ددغه ولی الله ټوله نسبت به په هغه زړه کی مُنتقل سی لاکن شرط دادی چې دهغه ولی الله سره به تعلق قوی او مضبوط

وی، که تعلق و رسرہ کمزورہ وی نو فائده نہ ورتہ حاصلیری لکہ خنگہ چہی تاسی اُسی راوبنول چہی ددیسے آم قلم تاسی دلنگرا آم دبناخ سرہ بنہ مضبوط و تری.

دحضرت تھانوی رحمة اللہ علیہ خخہ یو چا پوبنتنہ و کپہ چہی تہ پہ بیان کی دونہ علم دکومی خوا خخہ بیانوی، (ستاپہ لیکلی تفسیر) بیان القرآن کی، دمشوی شریف پہ شرح کولو کی او پہ بیانو کی تاتہ دونہ علم دکوم خای خخہ عطا سو، داسی معلومیری چہی تا کُتب بینی (دکتابو مطالعہ) ڈیرہ کپہ دہ، حضرت تھانوی صاحب ورتہ وفرمایل چہی یا، ای مُلایانو! درس نظامیہ (دمدرسی درس) تاسی چہی خونہ ویلی دی هغونہ ما هم ویلی دی لاکن تاسی پر کُتب بینی بانندی قناعت کوی او ما کُتب بینی (دکتابو مطالعہ) ڈیرہ نہ دہ کپہ مگر قُطب بینی (داولیاوو صحبت) می ڈیر حاصل کپہ دی. پہ یوہ کوچنی کاف او پہ غتِ قاف یی فیصلہ و کپہ یعنی دحاجی امداد اللہ صاحب، مولانا رشید احمد گنگوہی، مولانا یعقوب نانوتوی او شیخ الہند مولانا محمود الحسن صاحب ددہ بزرگانو قُطب بینی یعنی ددوی صحبت او خدمت زما پہ علم کی دغہ برکت راتہ عطا کپہ.

نو ما درہ خبری درتہ کولی، یو خو داولیاوو صحبت دی، مگر خالی صحبت کافی نہ دی، مجاہدہ (دگناوو دپریبنولو تکلیف وړل) ہم ضروری دی او ددہ یو عجبہ مثال دی، پہ جون پور (ہندوستان) کی چہی کلہ دتلی دتیلو خخہ دچنبیلی تیل جوړہ وی نو پر تلی بانندی اول مجاہدہ (تکلیف) راولی، بنہ مری چہی پنډوالی یی ختم سی تردہ حده چہی پر تلی بانندی یو نازک پوست پاتہ سی چہی دھغہ خخہ یی تیل معلومیری، کہ ستن ہم غنی و منیلو نو تیل بہ یی دباندی راووخی، دونہ مجاہدہ پر تلی بانندی پہ مرلو سرہ راولی، بیا دچنبیلی گلان اوار کپہ پر هغہ گلانو بانندی دغہ مجاہدہ کپہ تلی کببیری، پر سر یی بیا چنبیلی اوار کپہ او خو هفتی یی داغہ رنگہ پر پردی چہی خوشبوی یی پہ تلی کی جذب سی، بیا دغہ پہ ماشین کی وخرخوی

او دچنبیلی ټوله خوشبویی و دغه تلی ته راسی، اوس دغه دتلی تیل نه بلل کیږی بلکې دچنبیلی روغن بلل کیږی، بس همدغه دولی الله دجوړیدو طریقه ده.

حق تعالی فرمائی ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا﴾ اول به مجاهده (تکلیف) ورې چی په هغه سره دنفس پنډوالی (لویې) ولاړ سی او په نفس کی داویاوو اخلاق دجذب کولو صلاحیت پیدا سی، دهر ولی الله سره چی دچا زړه لگیږی دهغه اخلاق دجذب کولو لیاقت په مجاهده سره پیدا کیږی او مجاهده څه شی ده؟ دخدای تعالی ذکر کول او دبدنظری، بدگمانی، غیبت هر څونه گناوی چی دی دټولو څخه دځان ساتلو کوبښ کول (دې ته مجاهده وایی) او که (څوک په گناوو کی) مغلوب کیږی نو پیر ته دی دهغه خبر ورکړی.

حضرت تهانوی رحمة الله علیه فرمائی چی دپیر څلور حقه دی، تر څو چی هغه ادا نه کړې فیض نسې حاصلوای او پوره فائده به نسی درته حاصل، کوم چی خواجه صاحب په دغه شعر کی بیان کړی دی

شیخ کے ہیں چار حق رکھ ان کو یاد

اطلاع و اتباع و اعتقاد و انقیاد

ترجمه: دشیخ څلور حقه دی دغه په یاد وساته اطلاع (یعنی دخپل حال خبر ورکول)، اتباع (خبره یې منل)، اعتقاد (اعتماد پرکول) او انقیاد (یقین پرکول).

دغه څلور حقه چی چا ادا کړل انشاء الله کامل به سی یعنی دخط په ذریعه شیخ ته دخپل حالاتو خبر ورکول او که موقع پیدا سی نو کله کله دهغه خدمت ته حاضری ورکول. حضرت تهانوی رحمة الله علیه فرمائی چی په دې زمانه کی که څوک دپیر نه صرف څلویښت (۴۰) شپې دخدای دیو دوست سره دخپل اصلاح په نیت تیری کړی نو کار به یې سم سی. مگر افسوس نن سبا طلب نسته، وایی چی مور وخت نه لرو یا دکار څخه رخصتی نه راکول کیږی لاکن که ډاکټر ورته ووايي چی ته

کینسر (یو خطرناکه مرض) یی ته به دمړی یا شمله شنه غرو ته عې نو دستی به ولاړسی که څه هم دماندینې زر دخرخولو ضرورت پېښ سی او هغه وخت رخصت به هم ورکړل سی لاکن افسوس دآخرت دسمولو دپاره او دولی الله دجوړیدو دپاره دخدای ویوه دوست ته ورتلل مور ته مشکل معلومېری.

اصلی خبره داده چی دخدای طلب، تنده او شدید محبت چی څونه باید وی هغونه زموږ په زړوکی نسته، کنې وگوری په دنیاوی محبت کی مجنون لیونی گرعیدی، دلیلی دمرگ خبر په اوریدو سره نور هم لیونی سو (دلیلی قبر نه وو ور معلوم) لاکن قبرستان ته ولاړی دهر قبر خاوره یې بویوله، مولانا رومی صاحب فرمائی کله چی دلیلی قبر ته ورسیدی نو ظالم دخاورو په بویولو سره وویل چی لیلی دلته بنخه ده

هچو مجنون بوکنم هر خاک را
خاک لیلی را بیا بم بے خطا

مولانا رومی رحمة الله علیه فرمائی چی دمجنون په شان زه هم هره خاوره بویوم او خرنگه چی هغه دخاوری په بویولو سره وویل چی لیلی دلته ده، زه هم هره خاوره بویوم په کوم بدن کی دننه دهغه په زړه کی چی الله تعالی وی نو زه یې په خوشبویی سره وپېژنم چی دی دخدای دوست دی.

مولانا رومی صاحب دنبی ﷺ یو حدیث نقل کړی دی چی رسول الله ﷺ دمدينې شریفې څخه روان وو، په لار کی یې دیمن (دملك) څخه پر یو نیم دوه سوه میله فاصله باندى واصحابو ته وویل چی ودیریرى او ورته وې فرمايل

﴿إِنِّي لَأَجِدُ نَفْسَ الرَّحْمَنِ مِنْ جَانِبِ الْيَمَنِ﴾

(التعرف بمعرفة احاديث التصوف مؤلفه محمد قانوی صفحہ ۱۹۰۳۷)

ترجمه: ما ته دیمن څخه دالله تعالی خوشبویی راخی .

دا دحضرت اویس قرنی رحمة الله علیه خوشبویی وه چی زړه یې دخدای او رسول په

محبت کی سوئل کیدی. مولانا رومی رحمة الله عليه دغه حدیث داسی بیان کړی،
وگوری خنګه بلاغت دی، خونه بنایسته الفاظ دی

گفت پیغمبر که بردست صبا
از یمن می آید بوی خدا

پیغمبر ﷺ و فرمایل چی دهوا پر لاسو باندی ماته دیمن شخه دخدای خوشبویی راغی.
نو زما دوستانو! د اوبو قدر دهغه چا سره وی چی طلب او تنده یې ولری، په
شربتو کی چی هر خونه یخی واچوې او په هغه چا یې وچینې چی ریزش او زکام وی،
سینه یې دبلغم شخه ډکه وی نو هغه به ددې شربتو شخه قدر وکی، دهلدی (قُرْمَن) قدر
هغه شوک لری چی خوږ وی، همدارنگه دخدای ددوستانو قدر دهغه چا سره وی شوک
چی دخدای په تلابن کی وی. وگوری په اول وختو کی (دخدای په طلب کی) زر زر
میله خلګو سفر کړی دی بیا دخدای دوستان سوی دی، مگر هو بیا یې په ټوله جهان
کی اوازه سول، په ټوله جهان کی دهغو فیض جاری سو.

حضرت تهانوی رحمة الله عليه فرمائی چی دخدای دیو دوست شخه دگټی
داخیستلو شرط دا دی چی دهغه سره به دسړی زړه هم لگیری، که یې زړه نه ورسره
لگیدی نو گټه به یې نه وی. دگټی شرط پر زړه لگیدو باندی دی او داصلاح دپاره
هغه خپل پیر جوړول یعنی بیعت ورسره کول هم ضروری نه دی، صرف داصلاح دپاره
تعلق ورسره ساتل هم کافی دی ځکه چی بیعت کول خو فرض نه دی لکن خپل
دنفس اصلاح کول فرض ده او ددې دپاره داصلاحی خطو دلیکلو او په ژوند کی
یوواری خلوینت شپې مسلسل د خپل پیر سره دتیرولو دپاره بزرگانو هدایت کړی دی
او په دې کی چی خونه پیسې مصرف سی هغه به انشاء الله دخدای په لار کی شمارل
کیری. که دمخکی او آسمان ټوله خزانی په ورکولو سره الله تعالی حاصل سی نو بیا
هم دغه ارزانه سودا ده. خواجه صاحب فرمائی

دونوں عالم دے چکا ہوں مے کشو
یہ گراں مے تم سے کیا لی جائے گی

ترجمہ: دواپہ جہانہ می قربان کپری دی می کشانو، دغہ گرانہ می (دالہ تعالیٰ محبت)
تاسی خنگہ اخیستای سی .

دالہ تعالیٰ دمحببت شراب ڀیر گران دی ورونو، لڀ پہ احتیاط سرہ قیمت پر
کنبیردی. رسول اللہ ﷺ فرمائی ﴿الَا اِنَّ سَلْعَةَ اللّٰهِ غَالِيَةٌ﴾ ﴿ترذی ابواب صفۃ القیامہ جلد ۲ صفحہ ۷۷﴾ ای
خلکو! پہ بنہ غور بی واورى چى دالہ تعالیٰ (دحاصلولو) سودا ڀیرہ گرانہ ده. مگر هو
الله تعالیٰ چى چاته حاصل سى بیا ٲوله دنیا دهغه غلامه سى، مگر دنیا دغلام کولو
ڀپاره دخداى ددوستى نیت باید ونسى کنې هیخ نه حاصلیری لکه خنگه چى می
حدیث ڀاک درته بیان کپری ﴿مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ الْعَاجِزِىٰ بَايَدٌ صَرَفَ دَالُّهُ تَعَالٰى ڀپاره
وى، تردې حده چى دخلیفه کیدو په نیت هم باید شوک دخداى ددوست لاس ونه
نیسی، مولانا رومی رحمة الله علیه فرمائی

منصب تعلیم نوع شوتے ست

دتعلیم دمنصب او دخلیفه کیدو حرص دنفسانى شهوت یوه نمونه ده.

لهذا دا هم غیرالله دی او " از خدا غیر خدا را خواستن " دخداى شخه غیر
خداى غوبنتل دی. حق تعالیٰ دونه قیمتی دی چى چاته حاصل سى بیا دهغه زږه وبل
شى ته نه غواړی. بس دخداى په کوم دوست چى خپله اصلاح کوې دهغه سره تعلق
باید صرف دالله تعالیٰ ڀپاره وى، صرف دخداى رضا دی باید مقصد وى یعنی په نیت
کى به دی اخلاص وى او ڀیر ته دخپل حالاتو (یعنی دگناوو دنه ڀاتیدو) خبر ورکول
او کوم علاج چى (دگناوو دڀربینولو) دروینوی او چى کوم ذکر دروینوی پر هغه
باندى عمل کول ضرورى دی.

خواجه عزیزالحسن مجذوب صاحب رحمة الله علیه فرمائی

کامیابی تو کام سے ہوگی
 نہ کہ حُسنِ کلام سے ہوگی
 ذکر کے التزام سے ہوگی
 فکر کے اہتمام سے ہوگی

ترجمہ: دخدای پہ لار کی کامیابی خو پہ عمل سرہ کپیری، دخبرو پہ بنایست سرہ نہ کپیری، دذکر پہ ٲینگار سرہ کپیری، دفکر پہ اہتمام سرہ کپیری.

چی ہرہ ورع داللہ اللہ ذکر وسی نو دزپہ قُلفان بہ خلاصیدل شروع سی ﴿اللَّهُمَّ افْتَحْ أَقْفَالَ قُلُوبِنَا بِذِكْرِكَ﴾ کنز العمال صفحہ ۲۹۹ جلد ۲ فصل رابع فی الاذنان الخ اور خپل دمحببت کوم امانت چی خدای تعالیٰ پہ عالم ازل کی زمور پہ زرو کی ایبئی وو دہغہ خوشبویی بہ خپلہ سپری محسوس کپی ٹککہ چی کلہ دزپہ قُلفان خلاص سی نو دننہ شی بنکارہ سی. خواجہ صاحب فرمائی

دل ازل سے تھا کوئی آج کا شیدائی ہے
 تھی جو اک چوٹ پُرانی وہ اُبھر آئی ہے

ترجمہ: زپہ د ازل شخہ عاشق وو د اوس شخہ نہ دی، یو زخم (دخدای دمحببت) چی زور پر زپہ لگیدلی وو ہغہ نن بیر تہ راپورتہ سو. خواجہ مجذوب صاحب فرمائی

اب بھی مجذوب جو محروم پذیرائی ہے
 کیا جنوں میں ابھی آمیزش دانائی ہے

ترجمہ: تر اوسہ چی دحق تعالیٰ دمحببت شخہ مجذوب محرومہ دی، نو آیا زما پہ عشق کی تر اوسہ لبر عقلی خواہش پاتہ دی. بل خای خواجہ صاحب فرمائی

ازل میں سامنے عقل و جنوں دونوں کا ساماں تھا
 جو میں ہوش و خرد لیتا تو کیا میں کوئی ناداں تھا

ترجمہ: پہ ازل کی د عقل او د عشق دوارہ اسباب وہ، چی ما عقل اخیستی وای نو آیا زہ

به دعقل خاوند وای.

دغه مضمون مولانا جلال الدین رومی رحمة الله عليه داسی بیانوی چی

آز مودم عقل دور اندیش را

بعد ازین دیوانه سازم خویش را

رو رو اے جاں زود زنجیرے بیار

بار دیگر آدم دیوانه وار

محترمه بیله دالله تعالیٰ عاشق دجوړیدو کار نه سمیږی لاکن دخدای دیو عاشق سره

تعلق پیدا که. دخدای عاشقان په مور باندی دنیا نه پریږدی، دهغو په برکت سره به دنیا

زمور په لاس کی وی، په جیب کی به مو وی بس دزړو شخه به مو ووخی، په زړه کی

به صرف حق تعالیٰ وی، بیابه رامعلوم سی چی تر اووه سلطنتو او ترمخکی و آسمان

هم لوی دولت مور ته حاصل دی. مولانارومی رحمة الله عليه فرمائی

اے دل ایں شکر خوشتر یا آنکه شکر سازد

اې زړه دغه بوره ډیره خوږه ده که دبورې پیدا کونکی ډیر خوړدی. کوم زړه ته چي

خدای تعالیٰ خپل خاص تعلق ورپه نصیب کړی هغه هر وخت مست او خوشحاله وی

کله چي غم پر راسی نو په غم او تکلیف کی یې هم په زړه کی آرام او اطمینان وی.

خواجه صاحب فرمائی په کوم زړه کی چي الله تعالیٰ وی که دهغه شه فریادونه هم

راوخی نو په هغه کی حوری معلومیږی

جو نکلیں آہیں تو حور بن کر جو نکلے آنسو تو بن کے گوہر

یہ کون بیٹھا ہے دل کے اندر یہ کون چشم پر آب میں ہے

ترجمہ: چي (تر زړه می) فریادونه را ووتل نو حوری جوړی سوې چي اوبنکی می

راتوی سوې نو ملغلری جوړی سوې، دا خوک می ناست په زړه کی دی، دا خوک می

داوبنکو په ډکو سترگو کی دی.

دخدای دعاشقانو دنیاوی ژوند هم خوندور سی او ددنیا ټوله غمونه هم هغوته
خوندور سی، حیاتِ طیبه یعنی دخونده ډک ژوند هغوته حاصل سی. مولانا رومی فرمائی

اگر عالم سراسر خار باشد
دل عاشق گل و گلزار باشد

که دغه ټوله دنیا د زوزانو ډکه سی، دغه امریکا او روس په ایتم بمو سره جنگیدل شروع
کړی لاکن دخدای دوستان چی هر چیری وی دهغو زړونه ټکل و ټکلزار وی لکه خنګه
چی واټر پروف (داوبو ضد) ساعتان وی، خدای تعالی دخپل محبت په صدقه دخپلو
عاشقانو زړونه غم پروف (دغم ضد) جوړ کړی. ماته خپل یو زور شعر راپه یاد سو

زندگی پُر کیف پائی گرچه دل پُر غم رها
ان کے غم کے فیض سے میں غم میں بھی بے غم رها

ترجمه: ژوند می خوندور وو که شه هم په زړه کی می غم وو لاکن دخدای دمحبت په
برکت زه په غم کی هم بی غمه وم.

علامه سید سلیمان ندوی صاحب فرمائی

ترے غم کی جو مجھ کو دولت ملے
غم دو جہاں سے فراغت ملے

ترجمه: (ای خدایه) ستا دغم دولت چی ماته حاصل سی نو ددواړو جهانو دغم خنخه به
نجات راته حاصل سی.

نو زما محترم دوستانو! دشریعت او طریقت حاصل او خلاصه دغه ده چی
دنعمتو پر محبت باندی باید دنعمت ورکونکی (اللہ تعالی) محبت غالب کړل سی.
ددنیا سره لږ مینه وی او دنعمت ورکونکی سره باید ډیره مینه وی، بیا داسی سپری چی
هرځای او سپیری غالبه وی. دجگر مراد آبادی صاحب یو شعر راپه یاد سو، دا ستاسی
په برکت نن عجبہ مضمونونه بیانپری، جگر مراد آبادی وایی

میرا کمالِ عشق بس اتنا ہے اے جگر
وہ مجھ پہ چھاگئے میں زمانے پہ چھا گیا

ترجمہ: زما دعشق کمال بس دونہ دی ای جگرہ، خدای تعالیٰ پر ما باندی غالبہ سو زہ
پر تپول جھان باندی غالبہ سوم.

دخدای تعالیٰ محبت چپی پر چا باندی غالبہ سی بیا ہغہ چپی ہر چپیری
ولارسی غالبہ وی، ہغہ دھیخ ماحول شخہ نہ مغلوبہ کپیری. نو ما عرض کوی چپی
دیو شو ورغو دتکلیف وروستہ چپی سپی دخدای دوست جوڑ سی نو بیا بی پہ لبر علم
کی خدای تعالیٰ برکت ورواچوی. حاجی امداد اللہ صاحب شہ لوی عالم نہ وو، نن
سبا مولانا محمد احمد صاحب ددی یو مثال دی، مولانا علی میا ندوی، قاری محمد
طیب صاحب، شیخ الحدیث مولانا ذکر یا صاحب او تپولہ لوی لوی علماء ددہ بزرگی
منی کہ شہ ہم دی باقاعدہ عالم نہ دی، نہ یو خای بخاری شریف ورتہ وایی مگر ہغہ
خبرہ دہ چپی پہ سینہ کی د دردہ ڊک زپہ ورتہ عطاء سو.

بس دخدای ددوستی دپارہ یو خو دخدای ددوستانو صحبت ضروری دی،
دوہم کوم ذکر چپی ہغہ درو بنوی ہغہ ذکر کول ضروری دی. پہ ذکر کی ناغہ باید
ونسی، د ذکر ناغہ درو ح فاقہ (لورې) دہ. ذکر دجاری ساتلو یو ترتیب دا ہم دی چپی پہ
کومہ ورغ ذکر پاتہ سی پہ ہغہ ورغ نفس وبری وساتہ، ډو ډی مہ خورہ. چپی کومہ
ورغ نفس ووایی چپی نن ذکر نہ کوم نو نفس تہ داسی ووایہ چپی تہ ولار پہ روح بی،
کہ روح نہ بی نو تہ بہ ہیخ شی نسی خورلای او روح خو تہ (د ذکر پہ نہ کولو سرہ)
ورې ساتی، لہذا زہ ہم نن تاتہ دخوراک ہیخ شی نہ درکوم. پہ کومہ ورغ چپی تاسی
خچیلی ہگی او کو چپی بند کپل نو نفس بہ دستی ذکر تہ تیار سی. یو شو ورغی بہ ذکر
لبر پہ تکلیف وکپری لاکن کلہ چپی دی عادت سی نو داللہ تعالیٰ د ذکر کولو دپارہ بہ
دی روح ناقرارہ وی او بیا ترخو چپی ذکر ونہ کپری خوب بہ ہم نہ درغی.

کله چی دبدو شیانو عادت سپری ته ورو لویږی (مثلاً) سیگریټ چی کله نسی ورپیدا نو سپری یې اخوا دینخوا ته په پټه و سکوی، وگوری چی دُملا صاحب نصیحت خو اورد سو او سیگریټ سکولو ته می زړه غواړی نو چی دبدو شیانو داسی عادت کیدای سی نو دالله تعالی د ذکر شه پوښتنه کوی، ذکر خو دروح غذا ده، مولانا رومی صاحب رحمة الله علیه فرمائی

ذکر حق آمد غذا این روح را
مرهم آمد این دل مجروح را

دالله تعالی ذکر دروح غذا ده او دچا زړونه چی دحق تعالی په محبت کی زخمیان دی دهغو دپاره دخدای تعالی ذکر مرهم دی.

او مولانا رومی رحمة الله علیه فرمائی

هر که باشد قوت او نور جلال
چون نه زائد از لیش سحر حلال

دکوم اولیاوو غذا چی دخدای ذکر دی دهغو دشونډانو شخه به تاثیرناکه خبری ولی نه راوغی. دلته دسحر حلال ترجمه حضرت تهانوی رحمة الله علیه بین القوسین تاثیرناکه خبری لیکلی دی. کوم چی دخدای دوستان دی، الله الله کوی، په نیمو شپو کی په تهجد کی ژاړی دهغو په خبرو کی الله تعالی نور عطا کړی، درد پیدا کړی، تاثیر پیدا کړی. نو زما دوستانو! دخدای محبت دحاصلولو دپاره درې شیان ضروری دی.

(۱) دذکر الله پابندی.

(۲) داولیاوو صحبت.

(۳) تفکر فی خلق الله (یعنی په مخلوق کی فکر کول).

فکر دغه دی چی کله کله دی دغه فکر و کی چی دغه مخکه او آسمان، لمر و سپوږمی چا پیدا کړی دی او ددې په پیدا کولو سره خدای تعالی پر مور باندی خنګه

خنګه احسانونه کړې دى ﴿يَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ دحق تعالى خاص بندګان دمخکې او آسمان په پيدا کيدو کې سوچ او فکر کوى چې دالله تعالى معرفت (پيژندنه) ورته حاصل سى او که فکر جمود (افسرده) وى نو مولانا رومى صاحب ددې علاج بنوى

فَلِرِ اَگر جلد بود رو ذکر کن

فرمائى چې کله ذکر وکې نو د فکر جمود به دى ختم سى ځکه چې
ذکر را خورشيد ایں افسرده ساز

فکر که افسرده وى يعنى آخرت که نه درپه ياديرى، په زړه کې دى سُستى وى او د دنيا محبت دى پر زړه باندې غالبه سوى وى نو فرمائى چې ته دالله تعالى ذکر وکه، دخداى ذکر به ستا افسرده فکرونه او جمود درگرم کړى او په هغه کې به نور پيداسى او د فکر جمود به دى ختم سى او فکر څه ته وايي؟ آيا دغه چې کارخانه جوړه که يا په انتخاباتو کې حصه واخله يا صدر او صدراعظم جوړه يا د تحقيق په زور و سپورمى ته ورسيره؟ مولانا رومى رحمة الله عليه فرمائى

فَلِرِ اَلْ اَلْ باشد که بکشايد ره

راه اَلْ اَلْ باشد که پيش آيد شھے

فکر هغه دى چې لار خلاصه کړى او لار هغه ده چې تر حق تعالى پورى دى ورسوى. اوس که يو څوک دا ووايې چې آيا ددې دپاره به موږ ټوله شپه او ورځ ذکر کوو؟ هيڅ کله نه، دچا چې خنګه مصروفيت وى، دچا چې خنګه صحت وى دهغه په مطابق پير کامل ذکر وربنوى، بعضو ته لکه خواجه عزيز الحسن مجذوب صاحب ته خپل پير حضرت مولانا اشرف على تهانوى صاحب رحمة الله عليه خليرويشت (۲۴) زره وارى الله الله ورو بنوى او بعضو ته چې دماغ يې کمزوره وو يا مصروفيت يې ډير وو نو هغو ته يې زر زره واره ورو بنوى.

حضرت مولانا شاہ عبدالغنی پھولپوری رحمۃ اللہ علیہ چچی زما اول پیر وو، ما عوانی دھغه سرہ تیرہ کپہ، زمور شیخ د اويا کالو وو او زہ د اتلسو کالو وم، د اعظم گپہ (ہندوستان) د کلی دباندي يي پہ ځنگل کی جلا کور جور کپری وو، دما بنام وروسته به چپہ چپایی سول، رو بننایی چچی به ختمه سوه نو خراغ به ولگیدی، وروسته به هغه هم مړ سو، دتهجد په وخت کی به يي د ستورو په رو بننایی کی تلاوت، ژړا او فریادونه کول، گریوان خلاص په عجبہ عاشقانه حال کی به يي (ذکر او فریادونه) کول.

نو زمور شیخ و خپل پیر حضرت مولانا اشرف علی تھانوی رحمۃ اللہ علیہ ته ولیکل چچی حضرت ماتہ دصلوۃ تُنجیناً (یودرود شریف دی) دویلو اجازہ راکه، حضرت مولانا اشرف علی تھانوی رحمۃ اللہ علیہ ورته ولیکل چچی اويا (۷۰) واره يي وایه، زمور پیر عرض ورته وکی چچی حضرت زہ (په مدرسه کی) شاگردانو ته څوارلس سبقان وایم په جون پور (ہندوستان) کی دمولانا اصغر میا سره. زمور شیخ او مولانا اصغر میا دیوې زمانې وه، حضرت تھانوی رحمۃ اللہ علیہ (زمور پیر ته) ولیکل چچی بنه ته يي اووه (۷) واره وایه او پر یواری ویلو باندي دلسو (نیکي) وعده ده، اووه واری لس اويا کپری، داوایا فائده به انشاء اللہ تاته حاصله سی. وگوری! دخدای دوستان حکیمان هم وی ځنگه يي داوایا پرځای په اووه واره ویلو کې کار و رسم کپری.

زمور شیخ وفرمایل که یو پهلوان سپری څلیرویش (۲۴) زره واری اللہ اللہ وایی او دیو کمزوره دماغ خاوند زریا پنځه سوه واری اللہ اللہ وایی نو دغه کمزوره هم هغه مقام ته رسپری چیری چچی هغه پهلوان رسپری، انشاء اللہ کمزوره شاته نه پاتپری، خدای تعالی د طاقت په لحاظ سره نه بلکې زمور د وس په اندازه فرمانبرداری راڅخه غواړی ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ څونه چچی ته کولای سی هغونه اللہ پاک یاد که، تر خپل وسه پوری داللہ تعالی څخه وپیرپره. که نن مور زپه د دنیا دشیانو څخه ایسته نه

کړې نو یوه ورځ به داسې راسې چې په کومو شیانو باندې زموږ زړونه خوشحاله کيږي دغه خوشحاله کونکي شیان به دمخکې پر سر پاته سې او موږ به تر مخکې لاندې بنڅ سو

دبا کر قبر میں سب چل دے دعا نہ سلام
ذرا سی دیر میں کیا ہو گیا زمانے کو

ترجمه: په قبر کې یې بنڅ کړم ټوله راڅخه ولاړه نه دعا نه سلام، په دالږ وخت کې په زمانې څه وسول.

بیا هیڅوک نژدې نه راځي، بیا دزړه خوشحاله کونکي هیڅ شی قبر ته نسي راتلای بیله خدایه لاکن ترمخکې لاندې الله پاک دچا ملگرتوب کوی؟ څوک چې دمخکې پر سر الله پاک ډیر یادوی او دمخکې پر سر چې دچا تکیه صرف دالله پاک پر ذات وی. الله تعالی (به وداسې سرې ته) فرمائی ځکه چې تا زه ددنیا په تعلقاتو کې هیر نه کړم نو اوس چې تر مخکې لاندې ټولو ته یوازی پرینولې نو اوس زه تا هیر کړم؟ دا ناممکنه ده زما غوندې کریم ذات څخه.

بس دعا وکی الله پاک دی په خپل رحمت سره ددې مقام (مکې شریفې) په برکت سره او زموږ دبزرگانو داووادو کوم چې دلته دی، یاالله زه دبزرگانو د اولادو واسطه درکوم، ددوی په نسبت سره دعا کوم چې زموږ سینې دخپل محبت د اور څخه راډکې کړې، یاالله موږ ټوله ته خپل تعلق راپه نصیب کړې، یاالله بایزید بسطامی رحمة الله علیه، جنید بغدادی رحمة الله علیه، بابا فریدالدین عطار رحمة الله علیه، حضرت مولانا تھانوی رحمة الله علیه، مولانا رشید احمد گنگوھی رحمة الله علیه او مولانا قاسم نانوتوی رحمة الله علیه چې څونه زموږ لوی لوی بزرگان تیر سوی دی، یاالله ددې اولیاء کرامو وسینو ته چې تا دایمان، محبت او تقوا کوم مقام عطا کړی وو او ددې فانی دنیا کومه ناخوښی چې دی ورپه نصیب کړې وه هغه زموږ زړو ته هم

راپہ نصیب کرے، یا اللہ ددی فانی دنیا خخہ زمور زرونہ راخالی کرے او خپل محبت پر غالبہ کرے او مور ته په دنیا کی هم آرام او عافیت راپہ نصیب کرے او په آخرت کی هم آرام او عافیت راپہ نصیب کرے، یا اللہ مور ټولو ته دخپل عاشقانو ملاقات راپہ نصیب کرے،

يارب ترے عشاق سے هو میری ملاقات
تائم ہیں جن کے فیض سے یہ ارض و سموت

ترجمہ: یا اللہ ستا دعا شقانو سره زما را و کرے ملاقات، دچا په فیض سره چی ولاړ دی دغه مخکه او آسمان.

یا اللہ ستا عاشقان په شرق و غرب، شمال و جنوب دمخکی پر هر حصه چی دی یا اللہ دهغو دپیژندنی روښنایی ماته راپه نصیب کرے، مور ټولو ته دهغو ملاقات راپه نصیب کرے، یا اللہ که مور دخپلی نادانی په وجه دهغو سره ونه وینو نو ته دوی پر مور باندی مهربانه کرے او زمور سره یی ملاقات راپه نصیب کرے او دهغو دصحتو خخه مور

آهن که یہ پارس آشنا شد
فی الفور بصورت طلاء شد

په مثال جوړ کرے یعنی خنگه چی و سپنه دپارس ډبری سره په یوځای کیدو سره طلا جوړه سی (همدارنگه) زمور دداسی عاشقانو سره ملاقات را و کرے چی دهغو دزرو سره زمور زرونه په یوځای کیدو سره طلا جوړه سی یعنی ای اللہ مور ستا دوستان او عاشقان سو او پرهیزگاره سو او مور ټوله دخپل بزرگانو پر طریقه باندی کرے، یا اللہ مور ته دا ولیاوو اخلاق راپه نصیب کرے، دهغو په شان زره راپه نصیب کرے، یا اللہ په خپل رحمت سره پر خیر باندی خاتمه راپه نصیب کرے او زمور دټولو جایز حاجتونه راپوره کرے او خوک چی دلته موجود نسته دهغو حاجتونه هم ورپوره کرے او ددی

حرم شریف په برکت سره مور ته دحرم شریف محبت راپه نصیب کړې، دحرم شریف قدر راپه نصیب کړې او دحرم شریف دانوارو او برکتو څخه مور مه محرومه کوه، یاالله مور چي څه ونه غوښتل هغه هم مور ته راپه نصیب کړې چي وخت لږ دی او زه ضعیفه یم، یاالله دخپل فضل او دخپل علم په لحاظ سره پر مور باندي خپل رحمت په دریابو دریابو وه او روې او دجذب کولو صلاحیت یې هم راپه نصیب کړې.

وَآخِرُ دَعْوَانَا اِنَّ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالَى عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ
وَآلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

بِسْمِ اللّٰهِ

